

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut mezinárodních studií

Lenka Květová

Guantánamo: Mezi bezpečností a lidskými právy
Věznice na Guantánamu v americkém veřejném diskurzu během
prezidentství George W. Bushe

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Lenka Květová**

Vedoucí práce: **Mgr. Jana Sehnálková**

Rok obhajoby: **2011**

Bibliografický záznam:

KVĚTOVÁ, Lenka. Guantánamo: Mezi bezpečností a lidskými právy. Praha, 2011, 51 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jana Sehnálková.

Anotace (abstrakt)

Práce se zabývá diskuzí o americké věznici pro podezřelé z terorismu na základně Guantánamo Bay na Kubě během vlády G. W. Bushe. Celou tuto debatu provázely mnohé kontroverze spojené s věznicí, jako bylo podezření na mučení vězňů nebo otázka jejich právního statutu. Autorka dochází k názoru, že počáteční postoj administrativy k zadrženým, byl postupně odmítnut sérií rozhodnutí Nejvyššího soudu. Tato rozhodnutí nutila Bushovu administrativu hledat různá dílčí řešení a právní kličky, které ve svém důsledku vedly k požadavku uzavření Guantánama ze strany předních osobností i organizací. V závěru práce autorka argumentuje, že hlavním důvodem, proč věznice na Guantánamu zůstává i nadále otevřena, je neschopnost vyřešit otázku dalšího osudu vězňů.

Abstract

The thesis examines the discussion about American prison for suspected terrorists at Guantánamo Bay, Cuba. The author argues that the position taken by Bush Administration in its dealings with detainees in the early years was step by step denied by a series of the Supreme Court's rulings. Thus the Administration had to find partial resolutions and ways around that led to a demand to close Guantánamo prison. The author concludes that the main reason for Guantánamo prison to remain open was a question of unresolved future fate of detainees.

Klíčová slova

Guantánamo Bay, zadržení, válka proti terorismu, George W. Bush, diskuze, kritika

Keywords

Guantánamo Bay, detainees, war on terror, George W. Bush, discussion, criticism

Rozsah práce: 75 760 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jsem jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely v souladu s autorským právem.

V Praze dne 17. května 2011

Lenka Květová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své práce Mgr. Janě Sehnákové za cenné rady, trpělivost a pomoc při tvorbě této práce.

Obsah

ÚVOD	2
1. GUANTÁNAMO VE VÁLCE PROTI TERORISMU	6
1.1. PROČ GUANTÁNAMO?.....	6
1.2. GUANTÁNAMO ZA VLÁDY GEORGE W. BUSHE.....	8
2. DISKUZE O GUANTÁNAMU	12
2.1. PRÁVNÍ PROBLÉMY SPOJENÉ S VĚZNICÍ NA ZÁKLADNĚ GUANTÁNAMO BAY.....	12
2.1.1. <i>Aplikace amerického práva na Guantánamu</i>	13
2.1.2. <i>Ženevské konvence</i>	15
2.1.3. <i>Habeas corpus</i>	18
2.2. BEZPEČNOSTNÍ ARGUMENTACE SPORU O VĚZNICI NA GUANTÁNAMO BAY.....	21
2.2.1. <i>Bezpečnost a Guantánamo</i>	22
2.2.2. <i>Informace jako zásadní nástroj boje proti terorismu</i>	23
2.3. LIDSKO–PRÁVNÍ ARGUMENTACE OBOU STRAN SPORU O GITMO.....	25
2.3.1. <i>Zacházení s vězni</i>	25
2.3.2. <i>Podmínky a okolnosti zadržení</i>	30
2.3.3. <i>Vina a nevina zadržených</i>	33
3. DŮVODY A PŘEKÁŽKY UZAVŘENÍ GUANTÁNAMA.....	35
3.1. <i>Otázka vhodného soudu pro proces se zadrženými</i>	36
ZÁVĚR	40
SUMMARY	42
POUŽITÁ LITERATURA	44
SEZNAM PŘÍLOH.....	49
PŘÍLOHY	50

Úvod

Během poslední dekády se věznice pro podezřelé z terorismu na Guantánamu stala jedním ze symbolů války proti teroru, ale zároveň je i jedním z jejích nejkritizovanějších aspektů. Tato kontroverze byla způsobená hlavně četnými obviněními z mučení a upírání základních práv zadrženým ve věznici.

Tato bakalářská práce má za úkol především představit argumenty zastánců i odpůrců věznice na základně Guantánamo Bay na Kubě. Cílem mé práce je dokázat, že pozice administrativy k zadrženým v podobě, v jaké byla na počátku definována, byla postupně odmítnuta sérií rozhodnutí Nejvyššího soudu. Tato rozhodnutí nutila Bushovu administrativu hledat různá dílčí řešení a právní klíčky, které balancovaly na hraně ústavnosti, a ve svém důsledku vedly společně s četnými skandály k požadavku uzavření Guantánama ze strany předních osobností i organizací. V návaznosti na to, je dále záměrem této práce ukázat, jaké problémy s sebou samotná existence věznice na Guantánamu přináší a vysvětlit, že hlavní překážkou uzavření věznice se stala především otázka dalšího osudu zadržených. Práce analyzuje argumenty odpůrců, ale i zastánců věznice na Guantánamu: Kritikové věznice nejčastěji argumentují lidsko-právními a právními argumenty, kdežto zastánci pozice Bushovy administrativy poukazovali na bezpečnostní, popřípadě právní stránku věci.

Co se týče terminologie, tato práce se drží ustálených významů slov, popř. jejich ustálených překladů do češtiny, které jsem se (v případě že nešlo o citaci některého autora) snažila zbavit ideových konotací. Přesto jsem narazila na problém překladu anglického slova „detainee“, které nemá v češtině uspokojivý ekvivalent. Musela jsem se proto spokojit s jedním z možných překladů – „zadržený“. V některých případech (převážně stylistického nebo významového charakteru) jsem byla ale nucena přistoupit i k termínu „vězeň“, přestože tento neodpovídá zcela pozici, ve které se zadržení ocitli, jelikož většina z nich nebyla do konce vlády G. W. Bushe obviněna ze spáchání trestného činu, natož odsouzena. V anglicky psané literatuře o Guantánamu se však termín „vězeň“ („prisoner“) běžně používá. Samotným pojmem Guantánamo označují věznici na základně Guantánamo Bay na Kubě, popř. vlastní základnu. V některých

místech používám také výraz Gitmo – jedná se o běžně používanou zkratku označující základnu Guantánamo Bay nebo v přeneseném významu věznici na Guantánamu.¹

Ve své práci se zabývám obdobím vlády George W. Bushe, tedy lety 2001 až 2009. Má práce není nicméně členěna (snad jen s výjimkou první kapitoly) chronologicky, protože jejím účelem je především postihnout argumentační linii sporu. Pro přehlednost jsem proto vypracovala chronologickou tabulku nejdůležitějších událostí souvisejících s tématem, kterou uvádím v příloze. Pro doplnění a snazší orientaci v tématu jsem do přílohy také uvedla graf, který ilustruje vývoj počtu vězňů na Gitmu. Teritoriálně se má práce vymezuje diskuzí na území Spojených států a vývojem věznice na základně Guantánamo Bay. Po obsahové stránce je z důvodu povoleného rozsahu práce nutné držet se pouze nejdůležitějších momentů, které měly vliv na vývoj věznice na Guantánamu a na podobu vnitroamerické debaty, jejíž plné postihnutí je hlavním cílem této práce. Proto se nezabývám některými dalšími procesy se zadrženými, jako je např. *Rumsfeld v. Padilla*, a o dalších, jako je *al Odah v. Spojené státy*, se zmiňuji jen okrajově.

Jako nejvhodnější metodu, jež by dokázala postihnout diskuzi o věznici na Guantánamo Bay v celé její složitosti, jsem vybrala případovou studii. K jejímu doplnění byla v případě primárních zdrojů nicméně zapotřebí také diskursivní analýza, která mi pomohla k pochopení a také interpretaci textů. Značnou částí mé práce je ovšem samotná debata, kterou jsem vystihla komparací argumentů obou stran.

Jelikož mým cílem je postihnout diskuzi o Guantánamu uvnitř Spojených států, práce vychází primárně ze zdrojů amerického původu a v anglickém jazyce. Sama povaha tohoto tématu také předpokládá určitou zaujatost autorů, což se při hledání zdrojů také potvrdilo. Tuto předpojatost však nevidím jako problém, jelikož se s ní autoři netajili a byla tak snadno rozpoznatelná. Klasickou, nezaujatě napsanou studií o věznici je pouze *Guantánamo, USA* od dvojice autorů Stephena Irvinga a Maxe Schwaba, která je nicméně spíše obecnou historickou publikací a je tedy relevantní jen pro první kapitolu této práce. Přestože někteří autoři, mezi nimi např. známý právník Joseph Margulies ve své knize *Guantánamo and the Abuse of Presidential Power* nebo Glen Sulmasy ve své studii *The National Security Court System*, dávají prostor i

---

¹ Samotný termín Gitmo je všeobecně používanou zkratkou odvozenou z vojenské zkratky pro základnu GTMO.

argumentům protistrany, v jejich dílech je jasně vyjádřen osobní názor na fungování věznice (v případě Marguliese ostrá kritika, u Sulmasyho naopak podpora Bushovy administrativy). Jiní autoři dávají své názory najevo výrazně nápadněji a jejich díla chvílemi hraničí s osobním napadáním, jako je tomu v případě Hermanova článku „The Gitmo Myth and the Torture Canard,“ který se ostře staví na stranu administrativy a osobními útoky proti některým odpůrcům Guantánama se snaží snížit jejich důvěryhodnost. Zajímavým případem jednostranně zaměřené knihy je i biografie bývalého prezidenta George W. Bushe, která je v pasážích věnujících se Guantánamu vlastně osobní obhajobou. Neobvyklým titulem je také *The Guantánamo Lawyers*, který editoval Markem P. Denbeauxem a Jonathanem Hafetzem. Toto dílo se skládá z výpovědí a vzpomínek právníků obhajujících zadržené na Guantánamu. *The Guantánamo Effect* od autorů Fletchera a Stovera představuje jedinečný výzkum snažící se odhalit, jaké následky mělo dlouhodobé uvěznění pro zadržené.

Odborné články se nejčastěji zabývají právními otázkami a implikacemi problémů okolo Guantánama, obecně však také patří spíše ke kritičtějším vůči postupu prezidenta Bushe, výjimkou jsou převážně nezaujaté zprávy v *The American Journal of International Law*. Zcela odlišnou kapitolou jsou pak internetové stránky různých organizací, z nichž nejhlasitějším kritikem postoje Bushovy administrativy je ACLU (American Civil Liberties Union), podporovaná později i Amnesty International.

Z povahy tématu této práce vyplývá nutnost často pracovat s primárními zdroji, jako jsou rozhodnutí Nejvyššího soudu, jednotlivá nařízení administrativy, statistiky, memoranda či zákony, které prošly Kongresem. Neméně důležitá je také práce s novinovými a časopisovými články, které odhalují mnohé argumenty i zajímavosti, které jsem jinde v literatuře neobjevila. U novin obzvláště je evidentní názorové zabarvení (např. kritický postoj New York Times). Pro ilustraci názorů veřejnosti na Guantánamo jsem použila výzkumy veřejného mínění renomované společnosti Gallup, které lze díky podobné metodě jednotlivých výzkumů snadněji porovnávat.

Bakalářská práce je rozdělena do tří částí. První část se zabývá vývojem Guantánama za vlády George W. Bushe a přibližuje události, které měly vliv na fungování věznice. Dále zde také osvětluji důvody, které administrativu G. W. Bushe vedly k rozhodnutí, umístit věznicí právě na americkou základnu na Kubě. Druhá část se již zcela zaměřuje na rozličné aspekty debaty, která ve Spojených státech okolo

kontroverzní věznice na Guantánamo Bay probíhala. Argumentaci obou stran lze hrubě rozdělit do tří rovin argumentů právních, bezpečnostních a lidsko-právních. Je ovšem nutné poznamenat, že tyto roviny se často překrývají, a proto je toto rozdělení jen velmi hrubé, pro přehlednost této práce však nezbytné. Třetí část bakalářské práce pak shrnuje důvody, které vedly veřejnost i politiky k požadavku uzavření věznice a zároveň vysvětluje problémy, které uzavření zabránily.

1. Guantánamo ve válce proti terorismu

Přímou reakcí na teroristické útoky z 11. září 2001 byla americká invaze do Afghánistánu. Prezident George W. Bush už krátce po útocích dospěl k závěru, že „Nebudeme dělat žádný rozdíl mezi teroristy, kteří spáchali tyto činy a těmi, kteří jim poskytují útočiště“.² Dne 20. září 2001 prezident oznámil, že Spojené státy americké vstupují do „války proti terorismu“³ a americká vojska 7. října zaútočila na Afghánistán.

Důležitým cílem Bushovy administrativy bylo už od počátku zadržení lidí zodpovědných za útoky z 11. září a získání informací, které by zabránily opakování teroristických útoků.⁴ Americká armáda proto již krátce po svém vstupu na afghánské území začala nabízet finanční odměny za dopadení členů Al-Káidy a Talibanu. President Bush podepsal 13. listopadu 2001 vládní nařízení, které ministra obrany autorizovalo k časově neomezenému zadržování neamerických občanů. Přestože existovaly tajné věznice CIA (neboli black sites), Bushova administrativa potřebovala místo, kde by mohla dlouhodobě držet a vyslýchat zajatce zadržené v Afghánistánu a jiných islámských zemích.⁵

1.1. Proč Guantánamo?

Vězni z Afghánistánu byli po jistou dobu drženi na amerických válečných lodích v Arabském moři, bylo ale jasné, že takové řešení je z technických⁶ i bezpečnostních důvodů⁷ pouze krátkodobé. Mezi dalšími zvažovanými lokalitami byly americké základny na vzdálených ostrovech nebo v amerických teritoriích,⁸ jako je např. Guam.⁹ Ministr obrany Donald Rumsfeld ale nakonec 27. prosince oznámil, že Pentagon

---

² „Text of Bush’s address“, pronesený 11. září 2001, http://articles.cnn.com/2001-09-11/us/bush.speech.text_1_attacks-deadly-terrorist-acts-despicable-acts?_s=PM:US (staženo 29. 4. 2011).

³ Transcript of president Bush’s address, pronesený 21. září 2001, http://articles.cnn.com/2001-09-20/us/gen.bush.transcript_1_joint-session-national-anthem-citizens/4?_s=PM:US (staženo 29. 4. 2011).

⁴ George W. Bush, *Decision Points* (New York: Crown Publishers, 2010), 165.

⁵ Laurel E. Fletcher a Eric Stover, *Guantánamo Effect* (Berkeley: University of California Press, 2009), 4.

⁶ očekávaný velký počet vězňů, pro které by nebyly kapacity.

⁷ podezřelí na palubě by představovali bezpečnostní riziko.

⁸ Americké základny a teritoria byly zvažovány z bezpečnostních i praktických důvodů – bylo možné je bránit před případným pokusem Al-Káidy vysvobodit zadržené a jednalo se o místa, která byla pod kontrolou USA, čili zde bylo možné vybudovat věznice pro dlouhodobé účely.

⁹ Katherine Q. Seelye, „A Nation Challenged: the Detention Camp; U.S. to Hold Taliban Detainees in ‘the Least Worst Place’“, *The New York Times*, 28. prosince 2001.

přesune domnělé teroristy z Afghánistánu na americkou námořní základnu Guantánamo Bay na Kubě.¹⁰ Z jakého důvodu ale padla volba právě na Gitmo?

Zadržování podezřelých teroristů na americké půdě by zajatcům přičklo stejná ústavní práva, jako mají běžní Američané, mimo jiné například právo odmítnout vypovídat.¹¹ To by v době, kdy administrativa považovala za svůj hlavní cíl zabránit dalším útokům na Spojené státy, znemožnilo získávání informací od zadržených. Ministerstvo spravedlnosti prezidentu Bushovi nakonec navrhlo základnu Guantánamo Bay, která díky svému komplikovanému právnímu statusu podle ministerstva skýtala možnost zabránit zadrženým v přístupu k americkým soudům.¹² Vězni by tak nemohli u soudu zpochybnit své zadržování nebo vystavení vyslyšacím technikám, které by byly v USA právně nepřijatelné.¹³

Nejasnosti okolo právního statusu Guantánama vyplývaly z jeho minulosti. Dohoda, kterou USA Guantánamo získaly do pronájmu, byla podepsána v roce 1903 prvním kubánským prezidentem Tomášem Estradou de Palmou. Přestože Spojené státy získaly Gitmo na blíže nespecifikovanou dobu – dokud budou mít o toto území zájem – Washington a Havana plně nevyjasnily otázku aplikace amerických zákonů a ústavních práv a svobod na tomto území. Tato otázka nebyla vyjasněna ani při podpisu druhé smlouvy o pronájmu z roku 1934, která mimo jiné ukládala Spojeným státům povinnost platit kubánské vládě každý rok ekvivalent 2000 dolarů ve zlatě jako nájemné. Od revoluce z roku 1959 Castrova vláda toto nájemné nevybírala a americkou přítomnost na Guantánamu odmítá.¹⁴ Američané proti kubánským námitkám a snaze vypovědět dohodu argumentují nejen prohlášeními kubánských vlád (včetně té Castrovy), že budou dodržovat mezinárodní dohody a povinnosti, ke kterým se Kuba zavázala, ale i Vídeňskou úmluvu o smluvním právu, která stanoví, že mezinárodní dohoda je závaznou smlouvou mezi státy, ne režimy. Nicméně tato konvence, přijatá Organizací Spojených národů v roce 1969, nepůsobí retroaktivně.

---

¹⁰ Stephen Irving a Max Schwab, *Guantánamo, USA* (Lawrence: University Press of Kansas, 2009), 229.

¹¹ Bush, *Decision points*, 166.

¹² *Ibid.*, 166.

¹³ Gerard P. Fogarty, „Is Guantanamo Bay Undermining Global War on Terror?“, *Parameters*, podzim (2005): 56, <http://www.carlisle.army.mil/usawc/parameters/Articles/05autumn/fogarty.pdf> (staženo 3. 2. 2011).

¹⁴ Irving a Schwab, *Guantánamo, USA*, 2.

Americké soudy se otázkami spojenými s aplikací amerických zákonů na Guantánamu musely zabývat na začátku 90. let,¹⁵ kdy byly na základně postaveny uprchlické tábory pro haitské běžence, prchající před změnou režimu a žádající o politický azyl. USA odmítaly tyto uprchlíky vpustit na své území a tak mnoho z nich skončilo v uprchlických táborech na Guantánamu, které je od Haiti nedaleko.¹⁶ Jako vojenské zařízení mohlo poskytnout běžencům ochranu, ale zároveň zabránit přístupu tisku a ostatních organizací, které by uprchlíky mohly chtít kontaktovat. Pro náš případ je ale důležitá argumentace, kterou používalo tehdejší ministerstvo spravedlnosti. Právo na řádný proces se prý nedalo aplikovat na cizince na zámořských vojenských základnách, které nejsou součástí USA.¹⁷ Případ těchto uprchlíků se dostal v roce 1993 k Nejvyššímu soudu v případě *Sale v. Rada Haitských center*, kdy většina soudců rozhodla ve prospěch vlády, která tak v případě, že uprchlíci nevkročili na americkou půdu, i nadále posílala běžence zpět na Haiti bez možnosti požádat o azyl.¹⁸

Použití Guantánama jako tábora k zadržování uprchlíků z Haiti předurčilo v mnohém jeho další využití jako věznice pro podezřelé z terorismu. Ani argumenty, používané oběma stranami sporu o Guantánamo, se za ta léta výrazně nezměnily.¹⁹

1.2. Guantánamo za vlády George W. Bushe

První zadržení, převezení z americké vazby v Afghánistánu, vstoupili na Guantánamo 11. ledna 2002 a byli ubytováni v zařízení nazvaném Camp X-Ray. Tento tábor byl shlukem malých venkovních „klecí“, které byly postaveny speciálně pro nově příchozí z Afghánistánu. Po třech měsících byl Camp X-Ray uzavřen a zadržení byli přesunuti do nového a většího zařízení, Camp Delta.²⁰ Krátce na to začali na základnu Guantánamo Bay přijíždět vyšetřovatelé z ministerstva obrany, FBI a CIA.²¹

---

¹⁵ Ibid., 5.

¹⁶ Harold Hongju Koh, „Captured by Guantánamo“, internetové stránky organizace OpenDemocracy, 25. září 2005, http://www.opendemocracy.net/globalization-institutions_government/guantanamo_haiti_2867.jsp (staženo 18. 2. 2011).

¹⁷ Irving a Schwab, *Guantánamo, USA*, 227.

¹⁸ A. Naomi Paik, *The Visible “Scapegoats” of U.S. Imperialism: HIV Positive Haitian Refugees and Carceral Quarantine at Guantánamo Bay*, *Work & Culture* 2006/4 (New Haven: Working Group on Globalization and Culture, Yale University, 2006), 8-9, http://laborculture.research.yale.edu//documents/paik_visible_scapegoats_tepoztlan.pdf (staženo 13. 3. 2011).

¹⁹ Irving a Schwab, *Guantánamo, USA*, 229.

²⁰ Fletcher a Stover, *Guantánamo Effect*, 5.

²¹ Ibid., str. 5.

Přestože výslechy a získávání informací byly nepochybně nejdůležitějším účelem Guantánama, byly zde i další. Camp Delta byl věznicí, místem, kde měli být drženi zajatci zadrženi během války proti terorismu,²² kterým tak mělo být zabráněno, aby se vrátili k teroristické činnosti. Dne 13. listopadu 2001 prezident George W. Bush podepsal vládní příkaz, který zaváděl vojenské tribunály určené k souzení zajatých teroristů.²³ Gitmo tak bylo designováno i jako místo, kde bude probíhat soudní líčení se zadržnými, obviněnými z válečných zločinů.²⁴

Statut zadržovaných byl ale, stejně jako v případě haitských uprchlíků, předmětem sporů a kritiky. Administrativa George W. Bushe se snažila situaci vyjasnit označením zadržovaných *nepřátelští bojovníci* (enemy combatants)²⁵, což je podle Washingtonu vyřazovalo z ochrany Ženevských konvencí, mezinárodního i amerického práva.²⁶ Toto právní vakuum, ve kterém se zadrženi, bylo brzy napadeno americkými právníky a nakonec se dostalo i před Nejvyšší soud.

Prvním ze série případů týkajících se vězňů z Guantánama byl *Rasul v. Bush*, který se zabýval otázkou, zda může být vězeň na Guantánamu držen bez spravedlivého procesu.²⁷ Nejvyšší soud v červnu 2004 rozhodl většinou šesti proti třem, že se zadrženi mohou proti svému zajetí odvolat u federálního soudu.²⁸ Podobně soud rozhodl i v druhém případě z tohoto roku, *Hamdi v. Rumsfeld*. Nejvyšší soud sice uznal právo prezidenta na zadrženi podezřelých ve válce proti terorismu, ale odmítl, že by bylo možné je držet bez spravedlivého procesu.²⁹ Administrativa reagovala vytvořením speciálních tribunálů (Combatant Status Review Tribunals), které měly za úkol prověřit, zda jsou jednotliví zadrženi skutečně *nepřátelští bojovníci*.³⁰ Proces, který měl podle administrativy přinést vězňům spravedlnost, vyvrcholil v říjnu 2006 přijetím Zákona o

---

²² Joseph Margulies, *Guantánamo and the Abuse of Presidential Power* (New York: Simon & Schuster Paperbacks, 2007), 4.

²³ „03-334 -- Rasul v. Bush (6/28/04).“ U. S. Supreme Court, 28. června 2008, 1-2. <http://www.supremecourt.gov/opinions/03pdf/03-334.pdf> (staženo 23. 4. 2011).

²⁴ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 4.

²⁵ Do počátku roku 2002 byli za „enemy combatants“ označováni jak bojovníci al-Káidy, tak Talibanu. V únoru 2002 bojovníkům Talibanu Bush přiřkl status „lawful enemy combatant“, což jim poskytlo ochranu Úmluv, kdežto bojovníkům al-Káidy ji statusem „unlawful enemy combatants“ upřel.

²⁶ Mark P. Denbeaux a Jonathan Hafetz, eds., *Guantánamo Lawyers* (New York: New York University Press, 2009), 2.

²⁷ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 71.

²⁸ Ibid., 153.

²⁹ Ibid., 153-154.

³⁰ Ibid., 159.

vojenských tribunálech (Military Commissions Act of 2006),³¹ které do té doby neodsoudily ani jednoho zadrženého,³² přestože je prezident zřídil vojenským nařízením (Military Order of November 13) již v roce 2001. Tento zákon byl reakcí na další rozhodnutí soudu, tentokrát v případě *Hamdan v. Rumsfeld* z roku 2006, kdy Nejvyšší soud rozhodl, že prezident Bush potřebuje ke zřízení vojenských tribunálů souhlas Kongresu.³³ Série procesů napadajících upírání práv vězňům z Guantánama u Nejvyššího soudu vyvrcholila v roce 2008 v případě *Boumediene v. Bush*, kdy soud kategoricky odmítl, že by bylo možné zadrženým upírat právo na *habeas corpus*.³⁴

Všechna tato soudní rozhodnutí se ale odehrávala v bouři silící kritiky proti podmínkám, za jakých byli vězni na Guantánamu zadržováni. Zatímco v roce 2002 72% Američanů považovalo zacházení se zadrženými za přijatelné,³⁵ v roce 2005 to bylo už jen 52%.³⁶ Velkou ranou pro pověst Guantánama bylo uveřejnění fotek mučených a ponižovaných zajatců z věznice Abu Ghraib³⁷ na jaře v roce 2004. Přestože byl Abu Ghraib od Guantánama tisíce kilometrů daleko, obecně se předpokládalo, že to co se dělo v Abu Ghraib, se muselo dít i na Guantánamu.³⁸ Skandály se začaly rychle množit. Mimo jiné je třeba zmínit časopis *Newsweek*, který otiskl článek o tom, že američtí vojáci na Guantánamu splachovali Korán do toalety, což vyvolalo silné protesty i ve světě,³⁹ nebo článek časopisu *Time* z června 2005, který zveřejnil informace o nestandardních metodách výslechu vězně al Qahtaniho.⁴⁰ Podle průzkumů veřejného mínění společnosti Gallup si po zveřejnění těchto skandálů v roce 2005 58% Američanů stále myslelo, že by věznice na Guantánamu měla zůstat otevřena, zatímco 36% by

---

³¹ Irving a Schwab, *Guantánamo, USA*, 232.

³² Glenn Sulmasy, *The National Security Court System* (New York: Oxford University Press, 2009), 93.

³³ Bush, *Decision Points*, 177-178.

³⁴ Denbeaux a Hafetz, eds., *Guantánamo Lawyers*, 3.

³⁵ „Few Americas Object to Treatment of Guantánamo Bay Captives.“ Gallup, 7. února 2002.

<http://www.gallup.com/poll/5302/Few-Americans-Object-Treatment-Guantanamo-Bay-Captives.aspx> (staženo 1. 5. 2011).

³⁶ „Iraq/Guantánamo.“ Gallup, 21. června 2005.

<http://www.gallup.com/video/16975/IraqGuantanamo.aspx> (staženo 1. 5. 2011).

³⁷ V pořadu *60 minut II* televize CBS a v časopise *The New Yorker* byly v dubnu a květnu 2004 uveřejněny fotografie ponižovaných a mučených iráckých vězňů. Vyšetřování dozorců věznice nakonec vedlo k odsouzení 11 z nich.

³⁸ Sulmasy, *The National Security*, 91.

³⁹ Sulmasy, *The National Security*, 90.

⁴⁰ Al Qahtani, měl být pravděpodobně jedním z útočníků z 11. září, ale nebyl vpuštěn na palubu letadla. Na Guantánamu byl vyslýchán a držen v přísné izolaci, vystavován extrémnímu chladu, spánkové deprivaci i dalším metodám. Administrativa dlouho prohlašovala, že všechny jeho výslechy byly vedeny profesionály, což ještě podpořilo kritiku, když se následně podrobnosti o zacházení s ním dostaly na veřejnost. Viz. Sulmasy *The National Security*, 237.

podpořilo její uzavření.⁴¹ V roce 2009 si 45% Američanů myslelo, že by Guantánamo mělo zůstat v provozu, zatímco 35% bylo přesvědčeno, že by věznice měla být uzavřena. Na 20% vzrostl ale počet občanů, kteří na situaci neměli jasný názor.⁴²

Věznice na Guantánamu se za vlády George W. Bushe stala cílem ostré kritiky z mnoha směrů. Vězni byli drženi ve vazbě, která nebyla časově omezená, mnoho z nich nebylo formálně obviněno⁴³ a až do rozsudku Nejvyššího soudu v případě *Rasul v. Bush* byli drženi zcela bez přístupu k obhájci.⁴⁴ Tlak veřejného mínění i rozhodnutí Nejvyššího soudu donutil administrativu situaci přehodnotit. Prezident Bush nechal zbudovat novou věznici na letecké základně v Bagramu v Afghánistánu a v roce 2005 začal jednat i s představiteli ostatních vlád o převozu zadržených z Guantánama. Poslední zajatci byli do věznice dovezeni 22. září 2004.⁴⁵ Do října 2008 se na Guantánamu vystřídalo okolo 770 zadržených, z nich 520 bylo propuštěno nebo posláno do vazby v jiném státě.⁴⁶ V době, kdy George W. Bush opouštěl Oválnou pracovnu, klesl počet zadržených na méně než 250.⁴⁷

---

⁴¹ „Iraq/Guantánamo.“ Gallup, 21. června 2005.
<http://www.gallup.com/video/16975/IraqGuantanamo.aspx> (staženo 1. 5. 2011).

⁴² „Americans Lean Against Closing Guantánamo.“ Gallup, 21. ledna 2009.
<http://www.gallup.com/video/113896/Americans-Lean-Against-Closing-Guantanamo.aspx> (staženo 1. 5. 2011).

⁴³ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 25.

⁴⁴ *Ibid.*, 203.

⁴⁵ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 176.

⁴⁶ Fletcher a Stover, *Guantánamo Effect*, 12.

⁴⁷ Bush, *Decision Points*, 180.

2. Diskuze o Guantánamu

Diskuze o zadržených na Guantánamu se vedla už od momentu, kdy ministr Rumsfeld oznámil svůj záměr poslat zajatce z Afghánistánu na základnu Guantánamo Bay. Diskuze se nejprve týkala úmyslu prezidenta Bushe postavit zadržené před vojenské tribunály, postupem času se ale začala soustřeďovat na lidská práva zadržených. V roce 2004 se před Nejvyšší soud dostaly první případy *Rasul v. Bush* a *Hamdi v. Rumsfeld* a v souvislosti se skandálem okolo mučení zadržených v Abu Ghraib se začalo na veřejnosti čím dál častěji mluvit i o pochybném zacházení se zadrženými na Guantánamu.

Samotná diskuze se točila okolo tří hlavních skupin problémů spojených s Gitmem. Za prvé šlo o právní problémy, jejichž základem byla diskuze o právu zadržených na *habeas corpus*. Za druhé se různé organizace i skupiny zabývaly otázkami použití speciálních vyslyšacích technik, podmínkami zadržování, popřípadě nevinou zadržených, čili lidsko–právními problémy. Kritika ze všech vrstev společnosti i ze zahraničí nakonec vedla k úvahám o uzavření Guantánama, které otevřely cestu ke třetí oblasti diskuze – reálným problémům uzavření věznice na Guantánamu, kde šlo převážně o způsob souzení vězňů a jejich další osud.

2.1. Právní problémy spojené s věznicí na základně Guantánamo Bay

Administrativa George W. Bushe zakládala své právo zadržovat podezřelé z terorismu na autoritě prezidenta jako vrchního velitele armády v době války a na Autorizaci pro použití vojenské síly (*Authorization for Use of Military Force, AUMF*), kterou Kongres schválil 14. září 2001.⁴⁸ AUMF prezidentu Bushovi poskytovala rozsáhlé, vágně formulované pravomoci⁴⁹ k boji s Al–Káidou a mezinárodním terorismem a umožňovala mu také teroristy přivést před soud.⁵⁰ Kongres mohl tyto pravomoci kdykoli omezit, ale z různých důvodů, převážně politických, se tak nestalo.⁵¹

---

⁴⁸ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 94.

⁴⁹ Prezident měl pravomoc použít *jakoukoli nezbytnou a přiměřenou* sílu proti lidem, státům i organizacím, které byly spojeny s Al–Káidou a útoky z 11. září 2001.

⁵⁰ „Authorization for Use of Military Force.“ Find Law.
<http://news.findlaw.com/hdocs/docs/terrorism/sjres23.enr.html> (staženo 6. 5. 2011).

⁵¹ Sulmasy, *The National Security*, 75.

2.1.1. Aplikace amerického práva na Guantánamu

Velká část kontroverze okolo Guantánamo Bay se za vlády G. W. Bushe soustředila na pozoruhodné tvrzení, že vězni nemají žádná práva, protože jsou cizími státními příslušníky zadrženy mimo suverénní území Spojených států.⁵² Guantánamo se také podle Bushovy vlády nachází mimo pravomoc amerických soudů. K tomuto závěru Bushova administrativa dospěla už v jednom z prvních memorand⁵³ z prosince 2001. Memorandum, sepsané Bushovými právníky Johnem Yooem a Patrickem Philbinem, analyzuje možnosti Bushovy administrativy s ohledem na zacházení se zadrženy ve válce proti terorismu. Yoo a Philbin se v memorandu odvolávají na případ *Johnson v. Eisentrager* z roku 1950.⁵⁴ Rozsudek v tomto případě můžeme ve zkratce vyložit jako zamítnutí udělení ústavních práv osobám, které nemají americké občanství a nebyly zajaty ve Spojených státech a ani nejsou v USA zadržovány.⁵⁵ Podle názoru autorů memoranda je Kuba na celém svém území plně suverénní, přestože Spojené státy díky smlouvě o pronájmu požívají plnou kontrolu nad základnou. Proto považují Guantánamo za ekvivalent dvou suverénních států – Číny a Německa – jako tomu bylo v případě *Eisentrager*, který řešil další osud Němců zajatých na konci druhé světové války v Číně, kde bojovali i po podepsání příměří.⁵⁶ Právníci obhajující zadržené na Gitmu ale paralelu s případem *Eisentrager* ale odmítají s tím, že pronájem Guantánama je na dobu neurčitou, což Spojeným státům zaručuje dlouhodobou a výlučnou kontrolu nad tímto územím – Gitmo proto nelze srovnávat se suverénním státem. Navíc kritici memoranda upozornili na to, že Kongres v minulosti několikrát rozšířil federální rozhodnutí i na Guantánamo a federální soudy často řešily spory vzniklé na základně, stejně jako trestné činy tam spáchané. Mimo to na Guantánamu neplatí ani kubánské zákony, a proto suverenita Kuby neimplikuje ani skutečnou kubánskou autoritu na Gitmu.⁵⁷ Bushova administrativa ale s argumentem založeným na případu *Eisentrager* uspěla u odvolacího soudu v březnu 2003 v případě *al Odah v. Spojené státy*, kdy soud argumentoval tím, že i kdyby byl zadržený nevinný, soud nedisponuje pravomocí

---

⁵² Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 11.

⁵³ Série memorand, ve kterých OLC (*Office of Legal Counsel*) mezi lety 2001-2005 vyložila svůj právní názor na různé aspekty války proti terorismu, včetně aplikace práva na Guantánamu nebo povolených vyslyšacích metod ve věznicích. Mezi tato memoranda patří i tzv. *Torture memos* (memoranda o mučení), ve kterých John Yoo, Jay Bybee a Steven Bradbury v srpnu 2002, březnu 2003 a květnu 2005, autorizovali použití různých donucovacích výslechových metod, včetně waterboardingu.

⁵⁴ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 45, 47.

⁵⁵ Sulmasy, *The National Security*, 88.

⁵⁶ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 49.

⁵⁷ *Ibid.*, 50.

rozhodovat o cizím státním příslušníkovi drženém mimo území Spojených států.⁵⁸ V dalších případech už ale soudy argument administrativy, že Guantánamo se nachází mimo pravomoc amerických soudů, odmítly a *Eisentranger* byl překonán.

V prvním případě týkajícím se zadržených z Guantánama, který se dostal před Nejvyšší soud, *Rasul v. Bush*,⁵⁹ se právní zástupce administrativy Olson také pokusil odvolat na případ *Johnson v. Eisentranger*, byl ale hned v úvodu přerušen soudkyní O'Connorovou. Němci v případě *Eisentranger* byli podle soudkyně občany státu, který byl s USA ve válečném stavu, a byli souzeni a odsouzeni, což tento případ odlišuje od situace se zadrženými na Guantánamu. Dne 28. června 2004 pak Nejvyšší soud vynesl rozsudek podpořený většinou šesti proti třem, který rozhodl, že vězni na Guantánamu mají právo zpochybnit oprávněnost svého zadržování.⁶⁰ Soudce Kennedy k tomu ve svém vyjádření za většinu Nejvyššího soudu napsal: „Co je nejdůležitější, je nesporná a neomezená kontrola, kterou Spojené státy dlouhodobě vykonávaly nad Guantánamo Bay. Z praktického hlediska pronájem na neurčito vytvořil z Guantánamo Bay místo, které patří Spojeným státům“⁶¹ Kennedy se vyjádřil i k otázce časově neomezené vazby: „Pokud by zadržení byli zajati v oblasti, kde se bojuje, pak by možná zadržení bez soudního řízení nebo procesu bylo na dobu týdnů ospravedlnitelné vojenskou nezbytností; ale jakmile se doba zadržení protáhne z měsíců na roky, důvod pro pokračující zadržení vyhovující vojenským potřebám zeslábne.“⁶² Případ *Johnson v. Eisentranger* se podle většiny Nejvyššího soudu od případu zadržených z Guantánama lišil hned v několika ohledech. Zadržení na Guantánamu nejsou občany států, které by byly ve válečném stavu s USA a odmítají, že by se účastnili přípravy agrese proti Spojeným státům, navíc ani neměli přístup k soudu a nebyli obviněni ani odsouzeni z žádného nezákonného jednání. Mimo to byli po víc jak dva roky uvězněni na území, které Spojené státy kontrolují a nad kterým vykonávají svrchovaná práva a jurisdikci.⁶³ Soudce Antonin Scalia, píšící za menšinu v Nejvyšším soudu, však varoval, že rozsudek dovoluje cizincům zajatým v zahraničí během aktivních bojů, kterých bylo jen za

---

⁵⁸ Ibid., 127-128.

⁵⁹ Tento případ řešil otázku, zda mají americké soudy pravomoc nad zadrženými na Guantánamu a pokud ano, jestli mají tito zadržení právo na habeas corpus.

⁶⁰ Sulmasy, *The National Security*, 88.

⁶¹ „03-334 -- Rasul v. Bush (6/28/04)“, 24.

⁶² Ibid., 25.

⁶³ Margulies, *Guantánamo ad the Abuse*, 153.

poslední století zadrženo několik milionů, žalovat ministra obrany.⁶⁴ Scalia nesouhlasil ani s chápáním Guantánama jako součásti USA, podle něj tato nájemní smlouva explicitně uznává pokračování suverenity Kubánské republiky nad pronajatými územími.⁶⁵ V důsledku rozhodnutí Nejvyššího soudu v případě *Rasul v. Bush* v roce 2004 získali zadrženi na Guantánamu přístup k americkým soudům a Gitmo tak ztratilo svůj kritizovaný status „věznice mimo zákon.“

2.1.2. Ženevské konvence

I kdyby ale zadržování vězňů na Guantánamu bylo podle amerického práva legální, zůstává otázka, za jakých podmínek by vězni měli být drženi. Otázkou aplikace Ženevských úmluv na zadržené na Guantánamu se zabývá memorandum z ledna 2002, jehož autorem je opět John Yoo, tentokrát s přispěním zvláštního poradce ministerstva spravedlnosti Roberta Delahuntyho.⁶⁶ Podle autorů jsou Ženevské úmluvy dohodami mezi národy nebo „vyššími smluvními stranami,“ mezi které Al-Káida nepatří. I kdyby se ale na ni tyto konvence vztahovaly, prezident má podle memoranda právo jako vrchní velitel ozbrojených sil jednostranně a bez slyšení u příslušného soudu, která k určení nejasného statusu zajatců požaduje článek 5 Ženevských úmluv, vyhlásit, že se na zadržené nevztahuje úmluva o zacházení s válečnými zajatci. Zadrženi, podezřelí ze členství v Al-Káidě nebo Talibanu, totiž podle Johna Yooa nesplňují kritéria pro přiřazení statutu válečného zajatce, které určují Ženevské úmluvy: nenosí zbraně otevřeně, neřídí se organizovanou velicí strukturou, nenosí odznaky ani insignie a neřídí se válečným právem. Jelikož tak nejsou válečnými zajatci a nejsou chráněni válečným právem, mohou být drženi na dobu neurčitou a bez řádného soudního řízení.⁶⁷ Podle Johna Yooa má navíc prezident pravomoc interpretovat Ženevské úmluvy, jelikož právě interpretace smluv je základním aspektem vykonávání zahraniční politiky.⁶⁸ Yoo a Delahunty tak primárně spoléhají na autoritu prezidenta jako vrchního velitele a hlavy exekutivy, jehož pravomoci mají vést k efektivnímu vedení války.⁶⁹

Na memorandum Johna Yooa a Roberta Delahuntyho navazovalo prohlášení prezidenta Bushe ze 7. února 2002, které sice přiřklo členům Talibanu ochranu Třetí

---

⁶⁴ Ibid., 36.

⁶⁵ Ibid., 39.

⁶⁶ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 52.

⁶⁷ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 56-57.

⁶⁸ „An interview with John Yoo.“ University of Chicago Press, 2005.

<http://www.press.uchicago.edu/Misc/Chicago/960315in.html> (staženo 2. 5. 2011).

⁶⁹ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 57.

Ženevské úmluvy (přestože i nadále nebyli považováni za válečné zajatce), ale členům Al-Káidy i nadále upíralo práva vyplývající z Ženevských konvencí jako celku.⁷⁰ Zadržení podezřelí z členství v Al-Káidě tak podle administrativy jen těžko mohli splňovat kritéria pro přiřazení statutu válečného zajatce.⁷¹ Na druhou stranu Afghánistán je signatářem Ženevských úmluv, a proto se na konflikt na tomto území tyto úmluvy vztahují. Členové Talibanu tak mohou být považováni za členy regulérní armády, nicméně ne za válečné zajatce, protože se nesnaží odlišit od civilní populace nošením uniforem, nemají zodpovědnou velící strukturu a neřídí se válečným právem.⁷²

Existují ale i další námitky proti aplikaci Ženevských úmluv na zadržené na Guantánamu. Válka vyvolaná útoky z 11. září představuje nový typ konfliktu, v němž jednu stranu představuje nestátní aktér. Tento typ konfliktu nebyl v roce 1949, kdy byly sepsány a schváleny Ženevské úmluvy, známý. Válka proti Al-Káidě tedy nezapadá do obecných pravidel, které Ženevské konvence vytyčují pro války mezi státy a národy. Nejen Glenn Sulmasy má pocit, že pokud by byla bojovníkům Al-Káidy poskytnuta ochrana Ženevských úmluv, byla by jejich činnost jistým způsobem legalizována.⁷³ Sám prezident Bush prohlásil, že teroristé z Al-Káidy nepodepsali Ženevské konvence a „jejich celý modus operandi – vědomě zabíjet nevinné – odporuje principům Ženevy.“⁷⁴

Kritici vládního postoje k Ženevským úmluvám měli nicméně hned několik připomínek k argumentaci použité v memorandu Johna Yooa. Podle komentáře Červeného kříže k Ženevským úmluvám nesmí nikdo, kdo se dostane do nepřátelských rukou, „padnout mimo zákon“. To tedy znamená, že každý zajatec má nárok na základní práva garantovaná Ženevskými úmluvami.⁷⁵ Pokud by přece jen ale nastaly nejasnosti ohledně statusu zadrženého, podle článku 5 Třetí Ženevské konvence by případ měl rozřešit soud a zadržený by měl požívat statut válečného zajatce, dokud

---

⁷⁰ Členové Al-Káidy tak nebyli považováni za válečné zajatce, ani za civilisty, a proto podle administrativy mohli být drženi na neomezenou dobu v táborech, které nesplňovaly kritéria Ženevských úmluv atd.

⁷¹ Christopher Greenwood, „International Law and the ‘War against terrorism’“, *International Affairs* 78, č. 2 (2002): 316, <http://www.jstor.org> (staženo 17. 10. 2010).

⁷² University of Chicago Press, „An interview with John Yoo“.

⁷³ Sulmasy, *The National Security*, 121-122.

⁷⁴ Bush, *Decision Points*, 166.

⁷⁵ „Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War.“ International Committee of the Red Cross, 12. Srpna 1949. <http://www.icrc.org/ihl.nsf/COM/380-600007?OpenDocument> (staženo 2. 5. 2011).

tribunál nerozhodne jinak.⁷⁶ Celý argument memoranda také padá, pokud by zadržení nebyli skutečně spojeni s Al-Káidou. Administrativa tedy musí automaticky předpokládat, že zajala ty správné a skutečně vinné lidi.⁷⁷ Uznávaný právník a autor knihy *Guantánamo and the Abuse of Presidential Power* Joseph Margulies dále také poukazuje na Čtvrtou Ženevskou úmluvu, která by měla platit na všechny, kteří se v nějakou chvíli dostanou do nepřátelských rukou, dokonce například i na ty, kteří porušili válečné právo. Tito zajatci mohou být vyslýcháni, ale ne fyzicky ani psychicky týráni za účelem získání informací nebo dokonce popravování či mučení.⁷⁸

Pokud by se na zadržené skutečně z nějakého důvodu nedal aplikovat ani status válečných zajatců ani civilního obyvatelstva, i pak by podle kritiků přístupu administrativy měli zadržení právo na ochranu třetího článku Třetí Ženevské úmluvy, kterou Joseph Margulies označuje za obvyklé mezinárodní právo, tedy obecně uznávaný zákaz násilí na zajatcích, jejich mučení nebo krutého zacházení s nimi.⁷⁹ Argument odpůrců Gitma, že by zadržení měli být chráněni Úmluvou proti mučení z roku 1975, naráží podle zastánců tehdejší podoby Guantánama na propojení definice mučení v Úmluvě s Osmým dodatkem k Ústavě, který zakazuje kruté a neobvyklé tresty. Osmý dodatek se totiž nevztahuje na cizí státní příslušníky, a proto se prý ani Američané mimo území Spojených států nemusí závazkem k Úmluvě řídit.⁸⁰

Otázka aplikace Ženevských úmluv na zadržené na Guantánamu byla vyřešena až rozhodnutím Nejvyššího soudu v případě *Hamdan v. Rumsfeld*. Hamdan, v roce 2004 obviněný ze spiknutí za účelem páchání terorismu, měl být souzen před vojenským tribunálem. Hamdanovi právníci ale před Nejvyšším soudem napadli pravomoc prezidenta ke zřízení tohoto typu vojenských tribunálů a to ze dvou důvodů. Za prvé, Hamdanovi právníci tvrdili, že ani zákon vydaný Kongresem, ani běžné válečné právo prezidenta neopravňuje k vytvoření vojenských tribunálů, které by soudily zločin spiknutí. Za druhé, metody použité k vyšetřování a vyslýchání Hamdana podle žaloby porušovaly základy vojenského i mezinárodního práva.⁸¹

---

⁷⁶ „Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War.“ International Committee of the Red Cross, 12. Srpna 1949. <http://www.icrc.org/ihl.nsf/WebART/375-590008?OpenDocument> (staženo 2. 5. 2011).

⁷⁷ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 57.

⁷⁸ *Ibid.*, 54-55.

⁷⁹ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 58.

⁸⁰ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 179.

⁸¹ Sulmasy, *The National Security*, 94.

V červnu roku 2006 dospěl Nejvyšší soud většinou pěti proti třem k rozhodnutí, že vojenské tribunály v tehdejší podobě porušují vojenské právo i Ženevské konvence. Navíc soud prohlásil, že prezident Bush neměl pravomoc k vytvoření těchto tribunálů bez jednoznačné autorizace Kongresu.⁸² Pokud by se prezident k takovému kroku odhodlal, vojenské tribunály by musely být schváleny Kongresem a Třetí Ženevská úmluva by musela být aplikována na bojovníky Al-Káidy.⁸³ Právě aplikace Třetí Ženevské konvence působila problémy CIA. Její právníci se obávali, že i přes vágnost formulací v Úmluvě by mohli být její agenti právně ohroženi díky způsobu vedení výslechů.⁸⁴ Podle memoranda ze srpna 2002 by se tito agenti nicméně mohli odvolávat na nutnost ochrany amerických životů.⁸⁵ Relativní bezpečí těmto agentům zajistil až Zákon o vojenských tribunálech z roku 2006.⁸⁶ Podle kritiků rozhodnutí v případě *Hamdan v. Rumsfeld* ale Nejvyšší soud zcela přehlédl své vlastní existující precedenty i historii amerických vojenských tribunálů a svým rozhodnutím snižoval tradiční nadřazenost exekutivy v době války (už v předchozích rozhodnutích při tom Nejvyšší soud uznal, že konflikt s Al-Káidou je jistá forma války).⁸⁷ Prezident Bush totiž při zavedení vojenských tribunálů v roce 2001 spoléhal na precedent svých předchůdců, mimo jiné F. D. Roosevelta, který také ke zřízení podobných tribunálů nepotřeboval schválení Kongresu.⁸⁸

2.1.3. Habeas corpus

Před soud se ale dostala i jiná otázka, která by dramaticky změnila osud zadržených – právo na *habeas corpus*. Přestože právo na *habeas corpus* lze chápat několika způsoby, v našem případě označuje pojistku proti nespravedlivému uvěznění, která nutí vládu obhájit každé uvěznění před soudem.⁸⁹ Pro zadržené na Guantánamu je většina amerických zákonů irelevantní, jelikož nebyli nikdy z ničeho obviněni, ale o to důležitější je právě *habeas corpus*, který jim dává právo na zpochybnění oprávněnosti jejich zadržení před nezávislým soudem.⁹⁰ Bushova administrativa argumentovala tím,

---

⁸² Ibid., 95-96.

⁸³ Ibid., 96.

⁸⁴ Bush, *Decision Points*, 177.

⁸⁵ Michael Isikoff, „Report: Bush Lawyer Said President Could Order Civilians To be ‘Massacred’“, *Newsweek*, 20. února 2010.

⁸⁶ Bush, *Decision points*, 179.

⁸⁷ Sulmasy, *The National Security*, 103.

⁸⁸ Bush, *Decision Points*, 177.

⁸⁹ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 46.

⁹⁰ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 260.

že cizinci mimo Spojené státy nemají žádná práva, aby se mohli *habeas corpus* dovolávat.⁹¹ V případě *Hamdi v. Rumsfeld* soud většinou osmi soudců rozhodl, že zadržení nesmí být držení bez spravedlivého procesu a zadrženému americkému občanovi Yaseru Hamdimu musí být sdělena obvinění a musí dostat příležitost bránit se proti nim u soudu.⁹² Pokud by administrativa tyto podmínky nesplnila, musí zadrženého propustit.⁹³ V reakci na rozhodnutí Nejvyššího soudu administrativa 7. července 2004 rozhodla o vytvoření speciálních tribunálů (Combatant Status Review Tribunals, neboli CSRT), které měly přezkoumat, zda je ten který vězeň skutečně *nepřátelským bojovníkem*. Každý tento tribunál měl sestávat ze tří důstojníků, kteří by svá rozhodnutí zakládali na informacích od armády i vězně.⁹⁴ I tyto speciálně vytvořené tribunály se však z mnoha důvodů staly terčem kritiky.

Při zkoumání, zdali zadržený byl či nebyl *nepřátelským* bojovníkem, neměl zadržený právo na právníka, nesměl vidět tajné důkazy, ani neměl šanci dozvědět se zdroj obvinění proti němu.⁹⁵ Administrativa také rozšířila definici *nepřátelského bojovníka*. Nyní jím byl každý, kdo spáchal nepřátelský čin nebo napomáhal nepřátelským silám, přičemž termíny „nepřítel“ či „nepřátelský“ nebyly nijak konkrétně definovány.⁹⁶ Tato definice však ponechává stranou, zda tak daná osoba činila vědomě a dobrovolně. Proto status nepřátelského bojovníka zůstal i lidem, kteří byli ke spolupráci (např. s Al-Káidou) donuceni pod pohrůžkou smrti.⁹⁷ Objektem kritiky se stal i fakt, že soudci CSRT museli předpokládat, že důkazy, které jim předložila armáda, jsou pravé a přesné. Mezi takové důkazy se počítala i přiznání získaná tzv. donucovacími metodami.⁹⁸ V tomto místě se již vzdalujeme od požadavků kladených na tribunály v rámci Článku 5 Ženevské úmluvy, jelikož ty připouští pouze důkazy získané v souladu s Ženevskými úmluvami, které zakazují mučení a jiné nezákonné donucování.⁹⁹ Problémem se může zdát i požadavek nestrannosti soudců, jelikož CSRT

---

⁹¹ Denbeaux a Hafetz, eds., *Guantánamo lawyers*, 35.

⁹² „Treatment of U.S. detainees at Guantánamo Bay“, *The American Journal of International Law* 99, č. 1 (2005): 261, <http://www.jstor.org> (staženo 17. 10. 2010).

⁹³ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 153-154.

⁹⁴ „Combatant Status Review Tribunals Order Issued.“ U. S. Department of Defense, 7. července 2004. <http://www.defense.gov/releases/release.aspx?releaseid=7530> (staženo 18. 4. 2011).

⁹⁵ „Treatment of U.S. detainees at Guantánamo Bay“, 261.

⁹⁶ „Guantánamo Detainee Processes.“ U. S. Department of Defense, 2. října 2007.

<http://www.defense.gov/news/Sep2005/d20050908process.pdf> (staženo 18. 4. 2011).

⁹⁷ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 162.

⁹⁸ Cenbeaux a Hafetz, eds., *Guantánamo Lawyers*, 158.

⁹⁹ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 164.

na Guantánamu řídí lidé, jejichž nadřízení ještě před jejich jmenováním opakovaně oznámili, že všichni zadrženi na Guantánamu jsou *nepřátelští bojovníci*.¹⁰⁰ Podle kritiků CSRT je tedy status *nepřátelského bojovníka* přidělen zadrženému správně a je na něm, aby dokázal opak. To lze ale jen těžko, pokud zadržený nemá přístup k důkazům proti své osobě a nezná jména svědků, jejichž výpovědi byly použity proti němu.¹⁰¹ Celým procesem těchto tribunálů pak musí zadržený procházet bez právního zástupce, který by mu osvětlil systém amerického práva. Zastánci těchto tribunálů však namítají, že každý zadržený má svého osobního poradce, který mu poskytuje právní rady. Problematické nicméně je, že tento poradce není vázán mlčenlivostí o tom, co mu zadržený řekne, jako by tomu bylo u klasického právního zástupce.¹⁰²

Právní reakcí Bushovy administrativy na případy *Rasul* a *Hamdi* tedy bylo stanovisko, že vězni nemají žádná práva, a i kdyby ano, tato práva byla naplněna vytvořením tribunálů o statutu *nepřátelského bojovníka*. Za celou dobu fungování přířkly CSRT statut nepřátelského bojovníka 539 zadrženým. Pouze 39 zadržených bylo rozhodnutím CSRT označeno za „*už ne nepřátelského bojovníka*“ (No Longer Enemy Combatant).¹⁰³ Ani existence CSRT však nezastavila narůstající kritiku Guantánama, a tak se administrativa nakonec rozhodla postavit novou věznici na letecké základně Bagram v Afghánistánu a zastavit další transporty zajatců na Guantánamo v září 2004.¹⁰⁴

Konec sporům okolo práva na *habeas corpus* pro zadržené na Guantánamu udělal případ *Boumediene v. Bush* z roku 2008. Soudce Kennedy ve svém komentáři podpořeném většinou pěti ku čtyřem říká, že zadrženi mají skutečně právo na *habeas corpus*, které Zákon o vojenských tribunálech nenaplňuje.¹⁰⁵ Podle většiny ani alternativní řešení otázky kolem *habeas corpus* vzniklé Zákonem o zacházení se zadrženými (Detainee Treatment Act of 2005) není dostatečnou substitucí podmínek daných Ústavou.¹⁰⁶ CSRT, které od roku 2005 rozhodovaly o tom, zda je zadržený skutečně *nepřátelským bojovníkem*, byly zamítnuty jako nedostatečné. Většina

---

¹⁰⁰ Ibid., 166-167.

¹⁰¹ Denbeaux a Hafetz, eds., *Guantánamo Lawyers*, 158.

¹⁰² Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 166-167.

¹⁰³ „Combatant Status Review Tribunals Summary.“ U. S. Department of Defense, 10. února 2009. <http://www.defense.gov/news/csrtsummary.pdf> (staženo 18. 4. 2011).

¹⁰⁴ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 176.

¹⁰⁵ Sulmasy, *The National Security*, 129.

¹⁰⁶ „Supreme Court Affirms Habeas Corpus for Guantánamo Detainees“, *The American Journal of International Law* 102, č. 4 (2008): 864, <http://www.jstor.org> (staženo 17. 10. 2010).

Nejvyššího soudu tak dala zadrženým na Guantánamu přímý přístup k americkému soudnímu systému, který měl rozhodnout o přiměřenosti jejich zajetí.¹⁰⁷ *Boumediene* je prvním rozhodnutím Nejvyššího soudu od útoků z 11. září, které prohlásilo proces vojenských tribunálů za protiústavní.¹⁰⁸ Toto prohlášení je zajímavé v kontrastu s tím, že jen o dva roky dříve Nejvyšší soud nařídil exekutivě, aby se dohodla s Kongresem o autorizaci a změnách v systému vojenských tribunálů.¹⁰⁹ Kritici tohoto rozhodnutí Nejvyššího soudu poukazují na nebezpečí aplikace tohoto rozhodnutí i na další americké věznice, například v Afghánistánu, a na vytvoření nebezpečného precedentu, který zcela přehlídá vojenská rozhodnutí o tom, zda je ten který vězeň vhodně zadržován. Tato úskalí podle kritiků ohrožují americké vojenské úsilí při potlačování terorismu a pouze ukazují, jak většina Nejvyššího soudu přenesla své politické preference do rozhodování soudu.¹¹⁰

Už od počátku se právníci, napadající různé aspekty zadržování podezřelých z terorismu, museli potýkat s vnímáním těchto případů jako „Spojené státy v. banda teroristů“, a snažili se proto přenést těžiště případu do roviny dělby státní moci a vlády práva.¹¹¹ Naproti tomu administrativa připomínala 11. září a válku proti terorismu, ve které se Spojené státy ocitly. Tento trend můžeme vidět například při prvním slyšení v případě *Rasul*, kde zástupce administrativy Olson začal slyšení slovy „Spojené státy jsou ve válce. Více jak 10 000 amerických jednotek je dnes v Afghánistánu...“.¹¹² Podobně se však vyjadřoval i prezident Bush ve svých projevech.¹¹³

2.2. Bezpečnostní argumentace sporu o věznici na Guantánamo Bay

Aby ochránila své občany, zabránila dalším teroristickým útokům a zefektivnila vojenské operace v Afghánistánu, Bushova administrativa zbudovala věznici na Guantánamu jako místo, kde bylo možné zadržovat podezřelé z terorismu, zabránit jim

---

¹⁰⁷ Sulmasy, *The National Security*, 129.

¹⁰⁸ *Ibid.*, 131.

¹⁰⁹ Arthur Herman, „The Gitmo Myth and the Torture Canard“, *Commentary* 127, č. 6 (2009): 23. <http://www.ebscohost.com> (staženo 20. 11. 2011).

¹¹⁰ Sulmasy, *The National Security*, 130.

¹¹¹ Denbeaux a Hafetz, eds., *Guantánamo Lawyers*, 35.

¹¹² Oral arguments in *Rasul v. Bush*. U. S. Supreme Court, 20. března 2004.

http://www.supremecourt.gov/oral_arguments/argument_transcripts/03-334.pdf (staženo 20. 4. 2011).

¹¹³ George W. Bush, „Speech on Terrorism“ (projev přednesený v Bílém domě ve Washingtonu, 6. září 2006). http://nytimes.com/2006/09/06/washington/06bush_transcript.html?_r=1&pagewanted=all (staženo 2. 1. 2011).

v plánování dalších teroristických útoků a v návratu do bojů a následně je soudit za zločiny, kterých se měli dopustit.¹¹⁴ Na počátku války proti terorismu toho americká vláda o Al-Káidě moc nevěděla, a bylo proto třeba tuto slabinu urychleně napravit. Jedním z hlavních účelů Gitma se tak stalo získávání informací od zdejších vězňů.¹¹⁵ Informace získané od zadržených se pak staly hlavním nástrojem administrativy při odhalování připravovaných útoků i v bojích proti světové teroristické síti.

2.2.1. Bezpečnost a Guantánamo

Z hlediska národní bezpečnosti bylo po útocích z 11. září třeba zajistit, aby se podobný útok v budoucnu neopakoval a lidé zodpovědní za tyto útoky byli řádně potrestáni.¹¹⁶ Gitmo mělo hrát z hlediska bezpečnosti dvojí úlohu. Zaprvé bylo místem, kde byli zadržováni bojovníci Al-Káidy a Talibanu, kteří se tak nemohli znovu zapojit do bojů. Za druhé zde byly získávány informace, které ovlivňovaly vojenská rozhodnutí a pomáhaly ve válce proti terorismu. V souvislosti s Guantánamem se ale hovoří i o mnohých rizicích, které vyvolával americký postoj k zadrženým.

Zacházení s vězni na Guantánamu i další aspekty jejich zadržení, vyvolaly ostrou mezinárodní kritiku a vnesly rozpory mezi Spojené státy a muslimské země, jejichž podporu ve Střední Asii USA ze strategických důvodů potřebují, i mezi Spojené státy a Evropu, která je nejdůležitějším americkým vojenským partnerem ve válce proti terorismu. Dalším úskalím situace okolo Guantánama je podle mnohých kritiků vysoká pravděpodobnost, že pokud se jedna strana konfliktu uchýlí k nestandardním vyslyšacím praktikám, vyvolá to odpovídající odezvu ze strany druhé. Ministr zahraničí Colin Powell například varoval, že prezidentova rozhodnutí připraví americké jednotky o právo vyžadovat dodržování Ženevských konvencí pro své vojáky, vyprovokují nesouhlas mezi spojenci a ohrozí tak vojenskou spolupráci mezi oběma stranami Atlantiku, podkopají americkou vojenskou kulturu a povedou k tomu, že ostatní země se budou snažit vyhnout se dodržování Ženevských úmluv hledáním právních mezer v jejich výkladu.¹¹⁷ Právní poradce ministerstva zahraničí William

---

¹¹⁴ Gerard P. Fogarty, „Is Guantanamo Bay Undermining Global War on Terror?“, *Parameters*, podzim (2005): 56, <http://www.carlisle.army.mil/usawc/parameters/Articles/05autumn/fogarty.pdf> (staženo 3. 2. 2011).

¹¹⁵ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 4.

¹¹⁶ Sulmasy, *National Security*, 72.

¹¹⁷ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 72.

Howard Taft IV. prohlásil, že opuštění Ženevských úmluv oslabí ochranu, kterou by americké jednotky mohly od konvencí jinak očekávat v budoucích konfliktech.¹¹⁸

Mnohými bylo jako bezpečnostní riziko vnímáno i propouštění vězňů z Guantánama, jelikož existovala možnost, že se propuštění znovu zapojí do bojů proti koaličním jednotkám, popř. přímo k teroristické činnosti. Tyto obavy potvrzují statistiky ministerstva obrany, které sledují (pokud je to možné) další osudy propuštěných. Údaje z roku 2008 odhadují, že asi 7% propuštěných, tedy asi 37 bývalých zadržených, se pravděpodobně nebo určitě vrátilo v různých formách k terorismu.¹¹⁹ O rok později se toto číslo zvýšilo na 14%, tedy na 74 propuštěných, z toho 27 potvrzených a 47 možných návratů k terorismu.¹²⁰ Proti těmto číslům ale American Civil Liberties Union, jeden z nejhlasitějších kritiků Gitma, namítá, že jsou nedůvěryhodná a matoucí¹²¹ – některá jména se v těchto zprávách totiž objevují vícekrát, příp. seznamy obsahují jména lidí, kteří na Guantánamu nikdy nebyli.¹²²

2.2.2. Informace jako zásadní nástroj boje proti terorismu

Jsou to právě sami teroristé, kdo ví nejlépe o tom, jak teroristická síť funguje, znají rozmístění svých druhů i další plány připravovaných útoků. Toto jsou informace, které podle prezidenta Bushe nebylo možné získat nikde jinde než od zadržených.¹²³ Hlavním úkolem pracovníků věznice na Guantánamu tak bylo získávání informací, které by pomohly zabránit dalším teroristickým útokům.¹²⁴ Získávání informací tak, jak ho chápaly špičky amerických bezpečnostních složek, pracovalo s tzv. mozaikovou teorií. Každý zadržený podle ní znal jen část informací spojených s jeho vlastním zapojením do teroristické sítě. Často si ani sám neuvědomoval důležitost těchto informací, která se zjevila až v kombinaci s jinými částmi od jiných zadržených.¹²⁵ Pokud se tedy armáda nebo CIA dozvěděly novou informací, bylo třeba znovu vyslechnout i dříve zadržené.

---

¹¹⁸ Ibid., 72.

¹¹⁹ „Former GTMO Detainee Terrorism Trends.“ U. S. Department of Defense, 13. června 2008. <http://www.defense.gov/news/d20080613Returntothefightfactsheet.pdf> (staženo 18. 4. 2011).

¹²⁰ „Former Guantanamo Detainee Terrorism trends.“ U. S. Department of Defense, 4. července 2009. <http://www.defense.gov/news/returntothefightfactsheet2.pdf> (staženo 18. 4. 2011).

¹²¹ „The Pentagon’s own reports on detainees who have returned to the battlefield are unreliable and false.“ - „What about these detainees returning to the battlefield?“ American Civil Liberties Union. <http://www.closegitmo.com/> (staženo 18. 4. 2011).

¹²² „What about these detainees returning to the battlefield?“ American Civil Liberties Union. <http://www.closegitmo.com/> (staženo 18. 4. 2011).

¹²³ Bush, „Speech on Terrorism“.

¹²⁴ Sulmasy, *The National Security*, 87.

¹²⁵ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 21.

Teoreticky tedy tato teorie vyžadovala nekonečné vazby, jelikož závisela jak na informacích již získaných, tak na těch, které teprve přijdou se zadržením dalšího podezřelého. Zároveň bylo podle administrativy důležité udržet všechny detaily v tajnosti, jelikož sebemenší odhalení by ohrozilo národní bezpečnost.¹²⁶ Zadržení měli být drženi v prostředí, které bylo možné zcela kontrolovat. Jakékoli narušení by totiž podle administrativy mohlo narušit pečlivě budovaný vztah mezi vyšetřovatelem a zadrženým. Z tohoto důvodu administrativa dlouho bránila přístupu zadržených k právním zástupcům.¹²⁷ Dalším nebezpečím případného odhalení utajovaných informací bylo ohrožení zdrojů a spolupracovníků Američanů při odhalování teroristů.

Výslechy na Gitmu se zabývaly tři instituce: ministerstvo obrany, FBI (Federal Bureau of Investigation) a CIA (Central Intelligence Agency). Hlavním cílem FBI bylo získávání informací týkajících se území USA a důraz byl kladen na informace související s vyšetřováním a stíháním minulých i budoucích zločinů. Své výslechy pak FBI nejčastěji stavěla na budování vztahu se zadrženým. Oproti tomu vyšetřovatelé ministerstva obrany byli při výslechu vázání instrukcemi Armádního polního manuálu (Army Field Manual), s jehož pomocí se snažili dosáhnout krátkodobých cílů (jako bylo například získání vojensky využitelných informací o konkrétním místě), které často vyžadovaly rychlé získání informací. Používali tak vyšetřovací metody, kterých by např. agenti FBI nemohli využít, např. hlasitou hudbu, využívání fóbií zadržených apod. Méně se už pak ví o roli a prostředcích používaných CIA.¹²⁸ Nicméně advokát CIA Jonathan Fredman vysvětlil skupině úředníků armády a výzvědných služeb pohled CIA na získávání informací těmito slovy: „CIA není svazována těmi samými pravidly jako armáda... [Mučení] je v podstatě otázkou přístupu. Pokud zadržený zemře, děláte něco špatně.“¹²⁹

Administrativa G. W. Bushe obhajuje použití nestandardních metod výslechů národní bezpečností. Informace, které se podařilo získat, vedly k zatčení dalších vysoce postavených teroristů. Výslechy Abu Zubaydaha například vedly k zatčení Ramziho Binalshibha¹³⁰. Informace získané od těchto dvou zadržených následně dovedly vyšetřovatele k Khalidu Sheikhu Mohammedovi, jednomu ze strůjců útoků z 11. září,

---

¹²⁶ Ibid., 23-24.

¹²⁷ Margulies, *Guantánamo nad the Abuse*, 26-27.

¹²⁸ Fletcher a Stover, *Guantánamo Effect*, 5-6.

¹²⁹ Fletcher a Stover, *Guantánamo Effect*, 7.

¹³⁰ Ramzi Binalshibh je v současnosti obviněn z plánování útoků z 11. září.

který posléze Američanům prozradil informace o programu výroby biologických zbraní pro teroristy.¹³¹

2.3. Lidsko–právní argumentace obou stran sporu o Gitmo

Ze všech kontroverzí týkajících se Guantánama bylo podezření na mučení zadržených médií nepochybně pokryto nejrozsáhleji. Na veřejnost periodicky prosakovaly informace o praktikách používaných při vyslýchání zadržených, které měly silný vliv na veřejné mínění jak ve Spojených státech, tak ve světě. Kritika se ale nevyhnula ani podmínkám, ve kterých byli zadrženi věznění, ať už se jednalo o dlouhodobou úplnou izolaci nebo o nekonečné výslechy, které ohrožovaly zdraví zadržených.

V posledních letech, v souvislosti se vzrůstajícím počtem propuštěných, vyvstala i palčivá otázka, kolik zadržených na Guantánamu bylo vlastně skutečně vinno. Je ale také třeba říci, že se situace na Gitmu za sedm let jeho existence za Bushovy administrativy měnila a Guantánamo let 2002–2003 bylo opravdu v mnoha ohledech velmi odlišné od Gitma pozdní Bushovy vlády.

2.3.1. Zacházení s vězni

Již krátce po začátku invaze do Afghánistánu začali někteří členové obou politických stran navrhopvat, že je během války proti terorismu třeba překonat zakořeněnou nechuť k mučení. Během setkání s tiskem viceprezident Dick Cheney prohlásil, že válka může vyžadovat, aby vláda přešla na „temnou stranu“ v jednání s vězni.¹³² Je také třeba dodat, že teroristé z Al–Káidy se Ženevskými konvencemi také neřídili, mučili zajaté Američany a západní válčení v mezích mezinárodního práva považovali za slabinu, kterou je třeba využít.¹³³

Podklad pro jednání vyšetřovatelů poskytlo tzv. memorandum o mučení (Torture memo) ze srpna 2002. John Yoo a jeho vedoucí, pozdější soudce federálního soudu, Jay Bybee zde mučení definovali jako mučivou a agonizující bolest, srovnatelnou např. se selháním orgánů nebo těžkým úrazem, či psychologickou újmu projevující se ještě měsíce nebo dokonce roky po události, která ji způsobila.¹³⁴ Pokud by pak některý

¹³¹ Bush, „Speech on Terrorism“.

¹³² Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 10.

¹³³ Sulmasy, *The National Security*, 116.

¹³⁴ Herman, „Gitmo Myth“, 18-19.

z vyšetřovatelů byl obviněn z mučení, tak by bylo možné jej uznat vinným, jen pokud mučení bylo jeho záměrem, nicméně i pak by bylo možné jej zprostit viny, pokud by se prokázalo, že jednal na rozkaz prezidenta.¹³⁵ Toto memorandum vzbudilo ostrou kritiku akademiků i právníků, a to zejména pro nejasnou formulaci mučení a evidentní snahu dále rozšířit pravomoci prezidenta jako vrchního velitele armády i nad moc Kongresu.¹³⁶ Oproti tomu se jeho zastánci ohrazovali, že toto memorandum mělo jasnou definicí zabránit excesům (jako byl např. skandál okolo fotografií z Abu Ghraib).¹³⁷

V říjnu 2002 byly schváleny tři kategorie technik použitelných k získávání informací od vězňů na Guantánamu. V první kategorii byl klasický výslech, ale i křičení, hlasitá hudba apod.¹³⁸ Druhá kategorie umožňovala nucení ke stresovým pozicím, světelnou deprivaci, svlékání a vynucenou nahotu, holení vousů (pro muslimského muže obzvláště zostuzující) nebo využívání fóbií, jako je strach ze psů. Třetí kategorie měla ve vězni navozovat pocit, že jeho život je v nebezpečí, vyvolaný různými hrozbami, triky nebo např. waterboardingem (simulovaným tonutím).¹³⁹

Podle těchto kategorií probíhalo např. vyslýchání zadrženého občana Saudské Arábie al Qahtaniho, který se měl údajně zapojit do skupiny únosců letadel z 11. září. Jak v roce 2005 uveřejnil časopis *Time* při jeho výslechu byly použity metody z první a druhé kategorie, konkrétně pak dvacetihodinové výslechy, polévání vodou, oblékání podprsenky apod.¹⁴⁰ Tyto metody, včetně dlouhé izolace a pobytu na samotce u al Qahtaniho vyvolaly silné zdravotní komplikace, které vyústily na konci roku 2002 v jeho opakovanou hospitalizaci.¹⁴¹

I přes kontroverzní povahu výslechových metod byla v dubnu 2003 ministrem obrany Donaldem Rumsfeldem schválena další série dvaceti čtyř povolených metod výslechu. Mezi tyto techniky byla zařazena prodloužená izolace, environmentální manipulace (jako je mimo jiné dlouhodobé vystavení extrémním teplotám) aj. Oproti výše popisovaným kategoriím z roku 2002 došlo k jistému „zlepšení“, protože

---

¹³⁵ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 89-90.

¹³⁶ *Ibid.*, 91, 92.

¹³⁷ Herman, „Gitmo Myth“, 20.

¹³⁸ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 96-97.

¹³⁹ Herman, „Gitmo Myth“, 18.

¹⁴⁰ *Ibid.*, 18.

¹⁴¹ „Document-USA: Guantánamo: Health Concerns as Charges against Mohamed al-Qahtani Dismissed: Health Professional Action.“ Amnesty International, 27. května 2008.
<http://www.amnesty.org/en/library/asset/AMR51/046/2008/en/aa2311d6-bfba-11dd-9f1c-69adff6d2171/amr510462008en.html> (staženo 3. 5. 2011).

vyšetřovatelé už neměli povoleno hrozit vězňům a jejich rodinám smrtí nebo zraněním, povolené už nebyly ani stresové pozice. Na druhou stranu ale zadržení mohli být neomezeně dlouho vystaveni izolaci nebo dlouhým výslechům a i nadále mohly být použity i jiné metody než přímo uvedené v Rumsfeldově směrnici, pokud je osobně schválil ministr obrany, tedy Donald Rumsfeld.¹⁴²

Exekutiva na počátku roku 2003 rozhodla, že v případě oblastí mimo americkou jurisdikci, mezi které bylo počítáno i Guantánamo, lze použít metody ze studenoválečného výcvikového programu SERE (Survival, Evasion, Resistance, Escape). Tyto metody, vycházející z technik vyvinutých NKVD a KGB, byly používány k přípravě amerických vojáků na případné zajetí Sověty a na způsoby výslechu, kterým by mohli čelit, jako byla např. spánková deprivace, vystavování extrémním teplotám, hodinám ve stresových pozicích a waterboarding.¹⁴³ Právě waterboarding, jedna z nejkritizovanějších výslechových metod používaných na Guantánamu, byl za osm let použit pouze na třech vězních a nikdy se tak nestal standardně používanou technikou.¹⁴⁴ Na druhou stranu byl ale waterboarding při výslechu Khalida Sheikha Mohammeda a Abu Zubaydaha použit nejméně v 266 případech.¹⁴⁵

Celý přístup vyšetřovatelů k zadrženým vyplýval z předpokladu, že zadržený byl správně klasifikován jako *nepřátelský bojovník*, a proto každé jeho prohlášení o nevině bylo automaticky bráno jako lež a projev nespolupráce. V takových případech byly tedy logicky nasazovány čím dál tvrdší metody.¹⁴⁶ Podle kritiků postupu Bushovy administrativy vyšetřovatelé používali strážce i zdravotnický personál k odhalení slabín zadržovaných. Strážce prý ponižovaly a dehumanizovaly zadržené, opakovaně přerušovaly jejich spánek a znesvěcovaly Korán.¹⁴⁷ Podle zprávy Červeného kříže z června 2004 vyšetřovatelé podrobovali vězně ponižování, izolaci, teplotním extrémům, hlasitému a neodbytnému hluku, nepříjemným pozicím a „nějakému bití.“ Tyto metody prý byly postupem času čím dál tím rafinovanější a represivní a „rovnaly se mučení.“¹⁴⁸ Zastánci Guantánama se nicméně ohrazují, že nejhorší excesy, ze kterých bývají

---

¹⁴² Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 107.

¹⁴³ Denbeaux a Hafetz, eds., *Guantánamo Lawyers*, 34.

¹⁴⁴ Herman, „Gitmo Myth“, 14.

¹⁴⁵ „Steven Bradbury.“ American Civil Liberties Union.

<http://www.aclu.org/accountability/tortureprogram.html> (staženo 13. 4. 2011).

¹⁴⁶ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 40.

¹⁴⁷ Fletcher a Stover, *Guantánamo Effect*, xvii.

¹⁴⁸ Neil A. Lewis, „Red Cross Finds Detainee Abuse in Guantánamo“, *The New York Times*, 30. listopadu 2004.

vyšetřovatelé obviňováni, jako bylo mimo jiné polévání zadržovaných během Ramadánu červeným inkoustem vydávaným za menstruační krev, nebyly dostatečně prokázány.¹⁴⁹ Psychologickou újmu zadržným však může způsobit nejen ojedinělý, extrémně krutý akt, jako je například *waterboarding*, ale i kumulativní efekt zdánlivě méně tvrdých metod, jako je spánková deprivace, stresové pozice, nebo sexuální ponižování, zvláště pokud jsou tyto metody používané v sérii a v kombinaci s technikami, které umocňují efekt ostatních a to po delší dobu.¹⁵⁰ Jeden bývalý vězeň vzpomíná: „Nejhorší násilí, které jsem zažil, byla nahota. Poté [co nás svlékali do naha] by mne vůbec nemrzelo, kdyby nás zabili.“¹⁵¹

Kritici Gitma se ve svých prohlášeních ohledně mučení většinou opírají o výpovědi zadržovaných nebo o tajné vládní a vojenské dokumenty, kdežto zastánci Guantánama nejčastěji vycházejí z prohlášení funkcionářů armády a administrativy. Někteří autoři také zpochybňují výpovědi vězňů jako nespolehlivé, neboť výcvikový manuál Al-Káidy bojovníkům přímo nařizuje, aby v případě zajetí prohlašovali, že byli oběťmi mučení.¹⁵² Zastánci pozice administrativy také často ve své argumentaci vycházejí z vágních definic mučení, jejichž autorem je často sama administrativa, a předpokládají, že to, co je schválený postup (např. ve Vojenském polním manuálu) není možné považovat za mučení. Přesto jsou to právě i některé schválené postupy (např. spánková deprivace, stresové pozice, aj.), které jsou různými organizacemi kritizovány a označeny jako mučení.

Kritika zacházení s vězni na Guantánamu se začala brzy ozývat ze všech stran, dokonce i z armády samotné. Brigádní generál Kevin Sandkuhler z námořní pěchoty poukazoval na zvýšení rizika mučení pro vojáky v zámoří a snížení hrdosti, disciplíny a respektu uvnitř ozbrojených sil.¹⁵³ Na sklonku roku 2008 Susan J. Crawfordová, funkcionářka Pentagonu zodpovědná za kontrolu praktik používaných na Guantánamu, prohlásila, že techniky, kterým byl vystaven občan Saudské Arábie na Guantánamu na přelomu let 2002 a 2003, se rovnaly mučení.¹⁵⁴ Ostatní namítali, že tyto techniky se neslučují se základními americkými hodnotami a vyjadřovali pochybnosti, že by

---

¹⁴⁹ Herman, „Gitmo Myth“, 17.

¹⁵⁰ Fletcher a Stover, *Guantánamo Effect*, xvii.

¹⁵¹ Ibid., 29.

¹⁵² Sulmasy, *The National Security*, 118.

¹⁵³ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 105.

¹⁵⁴ Fletcher a Stover, *Guantánamo Effect*, xv-xvi.

pomocí těchto metod bylo možné získat důvěryhodné informace.¹⁵⁵ V červnu roku 2005 se k americkým osobnostem kritizujícím Guantánamo přidal i bývalý prezident Jimmy Carter, který žádal uzavření tábora Delta (Camp Delta) a ústup od nejkontroverznějších aspektů Bushovy politiky na Gitmu, včetně převážení zadržených k výslechu do zemí, jež se netajily používáním kontroverzních výslechových metod, nebo držení podezřelých v tajných věznicích CIA.¹⁵⁶ Carterův příklad následoval 18. června 2005 i další bývalý prezident – Bill Clinton, který prohlásil, že základna v současné formě, s obviněními z mučení a stovkami zadržených na neurčito a bez jakýchkoli obvinění, je proti základním americkým hodnotám.¹⁵⁷ Irene Khanová, hlava Amnesty International za vlády George W. Bushe, vyvolala v květnu 2005 skandál, když označila Gitmo za „gulag naší doby“.¹⁵⁸ Proti těmto obviněním se Bílý dům ohrazoval prohlášením, že je se zadrženými zacházeno humánně, nicméně dlouho odmítal přístup nezávislých pozorovatelů do věznice.¹⁵⁹ V roce 2005 byl také vydán tzv. *Church Report*, jehož autorem byl admirál Albert Church, který podpořil administrativu, když dospěl k závěru, že na Guantánamu došlo pouze ke třem případům (z více jak 24 000 výslechů), kdy mohly být výslechové metody považované za kontroverzní a všechny skončily kárným řízením proti vyšetřovateli, který se jich dopustil.¹⁶⁰

Kritici Guantánama také poukazují na negativní dopad, které na obraz Spojených států mají zprávy o mučení. USA – jež v mezinárodní politice prosazovaly pevný rámec pravidel a snažily se vystupovat jako morální vzor, nyní porušovaly mnohá pravidla, která v minulosti pomáhaly vytvořit.¹⁶¹ Americké pověsti velmi ublížilo uveřejnění fotek mučených a ponižovaných vězňů z irácké věznice Abu Ghraib. Zastánci administrativy G. W. Bushe, ale tvrdí, že v případě Abu Ghraib šlo jen o ojedinělé selhání několika jedinců, což dokazují i tím, že to byla právě armáda, která

---

¹⁵⁵ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 105.

¹⁵⁶ *Ibid.*, 236-237.

¹⁵⁷ Lionel Barber a Paul Taylor, „Clinton adds voice to criticism of Guantánamo“, *Financial Times*, 19. června 2005.

¹⁵⁸ „Amnesty International Report 2005 Speech by Irene Khan at Foreign Press Association.“ Amnesty International, 25. května 2005.

<http://www.amnesty.org/en/library/asset/POL10/014/2005/en/31217bcc-d4e5-11dd-8a23-d58a49c0d652/pol100142005en.html> (staženo 23. 4. 2011).

¹⁵⁹ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 142.

¹⁶⁰ „The Church report.“ U. S. Department of Defense, 11. března 2005.

<http://www.defense.gov/news/Mar2005/d20050310exe.pdf> (staženo 20. 4. 2011).

¹⁶¹ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 106.

fotografie poprvé zveřejnila a zahájila vyšetřování.¹⁶² Novinář Seymour Hersch proti tomu ale namítá, že právě Bushova a Rumsfeldova tvrdá politika ve válce proti terorismu, která upírala zadrženým na Guantánamu jejich práva a povolovala nátlakové výslechy, vedla k vytvoření atmosféry, ve které bylo mučení tolerované a dokonce časté.¹⁶³ Do jaké míry byla pozice Spojených států jako ochránce svobody poškozena, můžeme vidět například na tom, že se země často obviňované z nedodržování lidských práv (např. Zimbabwe) začaly zaštiťovat Guantánamem a své vlastní vězně označovat za teroristy a hrozbu národní bezpečnosti.¹⁶⁴

Situaci opticky vylepšila iniciativa senátora Johna McCaina, ze které vzešel v prosinci 2005 Zákon o zacházení se zadrženými (Detainee Treatment Act of 2005). Ve své první části, vypracované na základě práce McCainova týmu, zákon omezuje prostředky použitelné k výslechu pouze na metody, uvedené v Armádním polním manuálu a zakazuje jakékoli nehumánní, kruté nebo degradující zacházení s jakoukoliv osobou v držení vlády Spojených států. Druhá část, kodifikující Graham–Levin–Kyleův dodatek, naopak situaci zadržených do jisté míry ztížila, když omezila dosah kontroly federálních soudů na zadržené na základně. Napříště už tedy zadržení neměli mít právo na přednesení svého případu americkým federálním soudům a mohli se odvolat pouze k odvolacímu soudu ve Washingtonu.¹⁶⁵ Toto nařízení změnil až rozsudek Nejvyššího soudu v případě *Boumediene v. Bush* z roku 2008, který zadrženým natrvalo poskytl přístup k americkým civilním soudům.

2.3.2. Podmínky a okolnosti zadržení

Kritika podmínek, ve kterých jsou zadržení vězněni, začíná již okolnostmi, za kterých mohou být podezřelí zajati. Bushova administrativa totiž počítala s tím, že lidé, kteří byli spojeni s mezinárodním terorismem, mohou být zajati nebo v případě nutnosti přímo uneseni z kteréhokoli místa na světě, klidně i několik tisíc kilometrů vzdáleného od míst bojů. To vše bez vědomí vlády, na jejímž území se nachází, a bez řádného obvinění a nároku na spravedlivý proces.¹⁶⁶ Tento postup se týká i cizích státních

---

¹⁶² Herman, „Gitmo Myth“, 19.

¹⁶³ Ibid., 20.

¹⁶⁴ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 143.

¹⁶⁵ „Detainee Treatment Act of 2005.“ Jurist, Legal news & research, 31. prosince 2006. <http://jurist.law.pitt.edu/gazette/2005/12/detainee-treatment-act-of-2005-white.php> (staženo 28. 4. 2011).

¹⁶⁶ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 3.

příslušníků, kteří jsou převezeni na Guantánamo bez vědomí státu, jehož jsou občany a pod jehož ochranou by tedy logicky měli i být.

Zůstávají však další kontroverzní otázky týkající se podmínek, za kterých mohl být člověk zajat a za jakých pak mohl být držen. Ve věznici na Guantánamu bylo podle seznamu vydaného ministerstvem obrany v roce 2006 vězněno okolo 20 zadržených, kteří byli v době, kdy byli na Gitmo dovezeni, mladší 18 let.¹⁶⁷ Dlouhodobé věznění těchto vlastně ještě dětí, za podmínek podobných těm, za kterých byli drženi dospělí, je ve vyspělých zemích bezprecedentní a proti mnoha mezinárodním úmluvám, mimo jiné odporuje hned několika článkům Úmluvy o právech dítěte z roku 1989.¹⁶⁸ Dalším kritizovaným aspektem věznění je úplná izolace některých zadržených, která může způsobit těžkou psychickou újmu. Administrativa nutnost izolace vysvětluje potřebou vytvořit u zadrženého pocit, že jeho blaho je zcela závislé na vyšetřovateli, což je nezbytné pro úspěšné vyšetřování a kompletní spolupráci zadrženého.¹⁶⁹

Další otázkou je ale vliv, který měl na zadržené fakt, že neviděli naději na své propuštění. Měli sice být zadrženi po dobu války proti terorismu, ale zůstává otázkou, jak je konec takové války definován. Tato situace vzbuzovala u zadržených beznaděj, množily se hladovky, psychické problémy a pokusy o sebevraždu.¹⁷⁰ Hladovka, která začala v létě 2005 a trvala s přestávkami až do následujícího roku, byla podle armády důkazem příslušnosti zadržených k Al-Káidě a jejich snahou ovlivnit veřejné mínění.¹⁷¹ Zadržení prý věznici na Guantánamu považovali za další místo, kde lze pokračovat v džihádu. Někteří prý vyhrožovali rodinám stráží a vyšetřovatelů, jejich cely musely být prohledávány kvůli podezření z držení zbraní a drog.¹⁷² Podle zastánců Guantánama zadržení také nebyli nikdy trestáni za své činy ve věznici a to ani za to, že například napadli strážce nebo po nich házeli výkaly.¹⁷³

V dubnu 2004 bylo otevřeno nové trvalé zařízení nazvané Camp Five, které bylo oddělené od zbytku Camp Delta a bylo určeno pro zvláště ceněné zadržené s velkou

---

¹⁶⁷ „List of Individuals Detained by the Department of Defense at Guantanamo Bay, Cuba from January 2002 through May 15, 2006.“ U. S. Department of Defense, 15. května 2006.
<http://www.defense.gov/news/May2006/d20060515%20List.pdf> (staženo 28. 4. 2011).

¹⁶⁸ „Úmluva o právech dítěte.“ Organizace Spojených národů, 6. února 1991.
http://www.stopdetskepraci.cz/download/pdf/documents_2.pdf (staženo 3. 5. 2011).

¹⁶⁹ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 26.

¹⁷⁰ *Ibid.*, 138.

¹⁷¹ *Ibid.*, 212.

¹⁷² Herman, „Gitmo Myth“, 21.

¹⁷³ *Ibid.*, 17.

informační hodnotou, přesto to ale vypadá, že do tohoto zařízení byli posíláni i „nespolupracující“ zadržení. V tomto zařízení byli vězni drženi na neustále osvětlených a monitorovaných samotkách.¹⁷⁴ Neméně tvrdé bezpečnostní podmínky byly na Camp Six, zbudovaném po třech sebevraždách zadržených z června 2006. Místo původně plánované budovy, kde by zadržení mohli jíst, spát a modlit se společně, byla vybudována vysoce střežená věznice se samotkami.¹⁷⁵ Samotky a oddělené cely považovala armáda za nezbytné, jelikož teroristé z Al-Káidy jsou cvičeni v konspiracích i vraždách, a proto by společné prostory dávaly těmto lidem příležitost k organizování spiknutí a vzpour, které by ohrozily nejen strážce, ale i další vězně, spolupracující s vyšetřovateli.¹⁷⁶

V reakci na vlnu kritiky začali v roce 2005 někteří zastánci administrativy vyzdvihovat výjimečnou kvalitu života zadržených. Poukazovali na celozrnné bagely, čerstvé ovoce, halal certifikované maso atd.¹⁷⁷ Bývalá vojenská žalobkyně Kyndra Rotundová dokonce Guantánamo přirovnává ke skautskému táboru. Zadržení podle ní sportovali až 12 hodin denně, nejčastěji hráli basketbal, fotbal a ping pong. Užívali si prý i služby rozsáhlé knihovny, kde jednou z nejvíce půjčovaných knih byl *Harry Potter* v arabštině. Jeden vězeň prý dokonce požádal americkou vládu, jestli by na Guantánamo nemohl přistěhovat celou svou rodinu.¹⁷⁸

V červenci roku 2006, v reakci na rozhodnutí Nejvyššího soudu v případě *Hamdan v. Rumsfeld*, Pentagon vydal v souvislosti s neustávající kritikou poměrů na Gitmu memorandum (tzv. „England memo“) nařizující, aby bylo se všemi zadrženými jednáno v souladu s Třetí Ženevskou úmluvou, což se nicméně podle administrativy dělo i předtím.¹⁷⁹ V únoru 2009 nechal nový prezident Barrack Obama provést na Guantánamu kontrolu, která potvrdila, že podmínky ve věznici jsou v souladu

---

¹⁷⁴ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 212.

¹⁷⁵ *Ibid.*, 243.

¹⁷⁶ Herman, „Gitmo Myth“, 16.

¹⁷⁷ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 238-239.

¹⁷⁸ Sulmasy, *The National Security*, 119.

¹⁷⁹ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 258.

s Ženevskými úmluvami.¹⁸⁰ Doporučeno bylo pouze zvýšení možností k náboženskému a sociálnímu kontaktu mezi zadrženými.¹⁸¹

2.3.3. Vina a nevína zadržených

Armáda zatkla a následně vyšetřovala více jak 70 000 mužů, z nichž 10 000 bylo okamžitě propuštěno a přibližně 800 zadržených podezřelých z terorismu zůstalo ve vazbě.¹⁸² Další stovka byla také poslána do programu CIA a do jejich tajných věznic.¹⁸³ Prezident Bush ve svém projevu z roku 2006 mimo jiné prohlásil: „[Zadržení na Guantánamu] nejsou obyčejní kriminálníci nebo kolemjdoucí náhodně zavlčení na bitevní pole. Vytvořili jsme pečlivý proces k zajištění toho, že ti, kteří jsou na Guantánamo Bay drženi, na Guantánamo i patří. Ti, kteří jsou na Guantánamu drženi, zahrnují podezřelé z výroby výbušnin, instruktory teroristů, náboráře (...) a potenciální sebevražedné atentátníky. Jsou drženi ve vazbě, aby nemohli zavraždit naše lidi.“¹⁸⁴ Administrativa tedy nepochybně předpokládala, že aspoň část zadržených je skutečně členy Al-Káidy. Na druhou stranu si ale musela uvědomovat, že počet zadržených s použitelnými informacemi může být potenciálně velmi malý. Nicméně to, že měla tyto vězně ve vazbě, dávalo administrativě možnost porozumět nepříteli – tedy v případě, že dokáže identifikovat zadržené s důležitými informacemi, které také dokáže při výsleších získat.¹⁸⁵

Naopak podle výzkumu Seton Hall School of Law z roku 2005 bylo 86% zadržených prodáno Spojeným státům za odměnu vypsanou na členy Talibanu a Al-Káidy. Tento výzkum dále dospěl k závěru, že pouze 8% zadržených jsou členové Al-Káidy a jen 55% spáchalo nějaký nepřátelský akt proti Spojeným státům nebo jejich spojencům.¹⁸⁶ Sami představitelé základny Guantánamo Bay už v roce 2005 odhadovali, že 40% zadržených (v té době jich zde bylo 549) nepředstavuje žádné bezpečnostní riziko a nemá už ani informační hodnotu. Tehdejší velitel vyšetřovatelů

---

¹⁸⁰ Sulmasy, *The National Security*, 166.

¹⁸¹ „President Obama Ordes Closure of Guantánamo Detention Facilities: Obstacles Remain“, *The American Journal of International Law* 103, č. 2 (2009): 325-331, <http://www.jstor.org> (staženo 17. 10. 2010).

¹⁸² Herman, „Gitmo Myth“, 14.

¹⁸³ Bush, *Decision Points*, 170.

¹⁸⁴ Bush, „Speech on Terrorism“.

¹⁸⁵ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 20.

¹⁸⁶ Denbeaux a Hafetz, eds., *Guantánamo Lawyers*, 8.

v červenci 2005 prohlásil, že 75% zadržených už není vyslýcháno.¹⁸⁷ Proč ale tito lidé nebyli propuštěni? „Nikdo nechce být ten, kdo podepíše propouštěcí papíry,“¹⁸⁸ řekl velitel Hood s odůvodněním, že v systému chybí páka, která by k tomu úředníky donutila.

První velká vlna propouštění přišla na konci roku 2003, kdy administrativa na konci listopadu oznámila, že v následujících dvou měsících propustí na 140 zadržených, tedy dvakrát tolik, než propustila celkem do té doby.¹⁸⁹ Do roku 2006 bylo 315 zadržených vráceno do dalších zemí a 455 zůstávalo i nadále ve vazbě. Odhaduje se, že 80% propuštěných bývalých vězňů z Gitma bylo nakonec zeměmi, které je přijaly, propuštěno. Pentagon na toto zjištění reagoval prohlášením, že všichni zadržení na Guantánamu byli řádně zajati a správně označeni za *nepřátelského bojovníka*, nikdo nebyl zadržen náhodou.¹⁹⁰

---

¹⁸⁷ Margulies, *Guantanamo and the Abuse*, 210-211.

¹⁸⁸ *Ibid.*, 211, autor cituje: Cooper, *Prisoners Left to Languish*.

¹⁸⁹ *Ibid.*, 145.

¹⁹⁰ *Ibid.*, 255.

3. Důvody a překážky uzavření Guantánama

Hlavním motivem pro uzavření Guantánama je nepochybně jeho špatná pověst jak ve Spojených státech, tak v zahraničí, vyvolaná obviněními z mučení, z porušování Ženevských úmluv nebo absence soudního řízení s vězni. Požadavky na uzavření Guantánama se soustředily okolo dvou předpokladů: pravidla Bushovy administrativy udělaly z mučení rutinu a samotná existence Gitma je pro válku proti terorismu kontraproduktivní a poškozují americkou pověst v zahraničí.¹⁹¹ Již v roce 2003 napsal ministr zahraničí Colin Powell ministru obrany Rumsfeldovi ostrý dopis upozorňující na neustálé námitky představitelů 42 zemí, jejichž občané se v té době nacházeli na Gitmu.¹⁹²

Gitmo jako téma předvolební debaty se objevilo už před prezidentskými volbami z roku 2004, kdy demokratický kandidát John Kerry požadoval kvůli situaci na Gitmu odstoupení Donalda Rumsfelda. Tehdy ale ještě prezident Bush svého ministra obhájil.¹⁹³ Návrhy na uzavření Guantánama se začaly objevovat na jaře roku 2005 a to z úst demokratických i republikánských senátorů.¹⁹⁴ Prezident Bush poprvé připustil, že jeho administrativa zkoumá možnosti uzavření věznice na Guantánamu, až 8. června 2005.¹⁹⁵ Při prezidentských volbách v roce 2008 po uzavření Guantánama volal i republikánský kandidát John McCain.¹⁹⁶ Přestože prezident Obama po svém nástupu do funkce oznámil úmysl do jednoho roku uzavřít Guantánamo, musel se potýkat s podobnými problémy, které v uzavření Guantánama bránily i jeho předchůdci.

Jak prezident Bush, tak prezident Obama narazili na problémy již při hledání odpovědi na první otázku, která se zavíráním věznice souvisí: co udělat se zadrženými. Část z nich by musela být nepochybně propuštěna. Proti propouštění vězňů ale hovořila obava z toho, že by se propuštění opět mohli zapojit do teroristické činnosti.¹⁹⁷ Neexistovala ani země, která by byla ochotná přijmout určitou skupinu zadržených, kteří měli být propuštěni na svobodu. Jiným zemím (jako je Alžírsko, Čína, Libye nebo Tunisko), které nabízely spolupráci, nebylo možné vězně vydat, neboť tyto země se

---

¹⁹¹ Herman, „Gitmo Myth“, 23.

¹⁹² „A place in the sun, beyond the law“, *Economist*, 8. května 2003.

¹⁹³ Herman, „Gitmo Myth“, 21.

¹⁹⁴ Fogarty, „Is Guantánamo Bay Undermining“, 54.

¹⁹⁵ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 237.

¹⁹⁶ Herman, „Gitmo Myth“, 23.

¹⁹⁷ „President Obama Orders Closure of Guantánamo Detention Facilities: Obstacles Remain“, *The American Journal of International Law* 103, č. 2 (2009): 329-330, <http://www.jstor.org> (staženo 17. 10. 2010).

zcela nezřekly mučení a byly často spojovány s mučením svých vlastních vězňů. Právě fakt, že mnohé země nebyly ochotny přijmout své občany připravené k propuštění, představoval podle prezidenta Bushe jeden z největších problémů při zvažovaném uzavření věznice.¹⁹⁸ V mnoha případech totiž Bushova administrativa požadovala po domovských zemích další kontrolu, popřípadě i uvěznění propuštěných z Guantánama, což byl pro některé tyto státy z různých důvodů problém.¹⁹⁹ Zadržení, kteří měli být propuštěni, se tak dostali do ještě svízelnější situace – jejich domovské země ani Spojené státy je nechtěly pustit na své území a jelikož neměli kam jít, nemohli být propuštěni. Na konci Bushovy vlády bylo takových případů asi 60.²⁰⁰

Další část zadržených by musela být v případě uzavření Guantánama přesunuta do jiných věznic, pravděpodobně ve Spojených státech. I kdyby byli ale zadržení převezeni do Spojených států, bylo třeba je přivést před soud. V USA ale existovala silná opozice proti zadržování a souzení zadržených z Gitma na území Spojených států, jelikož panovala obava z možných teroristických útoků, vyprovokovaných přítomností zadržených. Toto navrhované řešení představovalo nepřijatelné riziko pro místní obyvatele.²⁰¹

3.1. Otázka vhodného soudu pro proces se zadrženými

Zbylé zadržené, kteří nebyli z Guantánama propuštěni, je třeba obvinít a následně postavit před soud. To nás přivádí k další otázce: jakým způsobem a před jakou porotou by měli být podezřelí z terorismu souzeni? Jedním z prvních návrhů, který také podpořil a oficiálně schválil prezident George W. Bush krátce po začátku války v Afghánistánu, bylo vytvoření již zmíněných vojenských tribunálů. Ty měly podle svých zastánců ochránit americký soudní systém od politicko–vojenského minového pole, do kterého by je procesy zavedly.²⁰² Problémem zůstává ale to, že ještě v listopadu roku 2008, krátce před koncem Bushovy vlády, bylo z asi 255 zadržených, kteří na Guantánamu stále zůstávali, obviněno z nějakého zločinu jen 23 zadržených.²⁰³

---

¹⁹⁸ Bush, „Speech on Terrorism“.

¹⁹⁹ „The Gitmo Dilemma: Four reasons Obama won't close the controversial prison soon“, *Newsweek*, 7. listopadu 2008.

²⁰⁰ „Promises to keep“, *Economist*, 29. ledna 2009.

²⁰¹ „President Obama Ordes Closure“, 329-330.

²⁰² Herman, „Gitmo Myth“, 16.

²⁰³ Mark Kukis, „How to Close Guantánamo: A Legal Minefield“, *Time*, 11. listopadu 2008.

Prezident Bush autorizoval vznik vojenských tribunálů 13. listopadu 2001 a vyvolal tak vlnu kritiky i mezinárodního charakteru. Například Španělsko okamžitě odmítlo vydat osm lidí podezřelých z terorismu do USA.²⁰⁴ Bushova administrativa odvozovala autoritu k ustanovení vojenských tribunálů od Kongresem schválené Autorizace k použití vojenské síly, která podle vlády dávala prezidentovi pravomoci podobné těm, které by měl k dispozici v případě, že by Kongres vyhlásil válku.²⁰⁵ Bush a jeho tým vytvářeli svůj systém vojenských tribunálů podle vzoru Rooseveltova tribunálu z druhé světové války. Existovalo zde však několik rozdílů, které neušly kritikům tohoto přístupu. F. D. Roosevelt tribunál vytvořil k řešení jednorázového případu osmi německých sabotérů, kdežto Bushovy tribunály měly být použity v případech všech zadržených členů Al-Káidy i ostatních zadržených „spojených“ s Al-Káidou. Právě nejasnost definice toho, co to znamená být „spojený“ s Al-Káidou, vyvolávala u mnohých akademiků i ochránců práv silné obavy ze zneužití tohoto typu tribunálů. Dalším významným problémem bylo, že subjekty Bushových tribunálů měli být občané mnoha různých států, které se bránily proti ohrožení své suverenity.²⁰⁶ Hlavně v prvních letech existence Guantánama se také objevovala otázka, zda se Spojené státy skutečně nacházejí ve *válce* proti terorismu a zda nejde jen o akci k prosazení zákona, protože v takovém případě by k vytváření *vojenských* tribunálů nebyl důvod.²⁰⁷ Pochybnosti se začaly objevovat i okolo zákonnosti takovýchto tribunálů, nestrannosti soudců a o spravedlnosti procesu, který by poskytovaly.²⁰⁸ Kritika sílila, ale administrativa se nebyla schopná dohodnout s Kongresem. Když do roku 2006 nebyl prostřednictvím vojenského tribunálu usvědčen ani jediný zadržený, jejich autorita a legitimita byla ještě více podkopána.²⁰⁹

Jedním z prvních mužů, který měl být před vojenským tribunálem souzen, byl Salim Ahmed Hamdan. Jeho právníci však u soudu napadli oprávněnost vojenských tribunálů v tehdejší podobě a spor vyhráli. Existence vojenských tribunálů musela být napříště odsouhlasena Kongresem.²¹⁰ Administrativa stále před rozhodnutím: Buď mohla úplně zastavit vojenský proces a postavit zadržené před civilní soudy, s čímž ale

---

²⁰⁴ Margulies, *Guantánamo and the Abuse*, 141.

²⁰⁵ Sulmasy, *The National Security*, 72.

²⁰⁶ *Ibid.*, 73.

²⁰⁷ *Ibid.*, 74.

²⁰⁸ *Ibid.*, 81.

²⁰⁹ *Ibid.*, 92.

²¹⁰ Bush, „Speech on Terrorism“.

ostře nesouhlasila, nebo mohl být vytvořen zcela nový orgán národního bezpečnostního soudního systému (National Security Court System), který by ale vyžadoval energii a čas, kterých nebylo před volbami do Kongresu v roce 2006 dostatek. Zvažovány byly i vojenské soudy, které by ale postavily bojovníky Al-Káidy na roveň americkým vojákům. Zbývala tedy dohoda s Kongresem, jehož autoritou by mohly být stávající vojenské tribunály posvěceny a legitimizovány.²¹¹

Prezident a Kongres nakonec dospěli k dohodě a v říjnu roku 2006 byl schválen Zákon o vojenských tribunálech (Military Commissions Act of 2006), který obsahoval některé změny oproti původním Bushovým tribunálům. Byly v něm použity některé prvky vojenských soudů a celý proces byl do jisté míry zliberalizován.²¹² Přesto se i proti tomuto novému zákonu zvedla vlna odporu. Lidskoprávní právníci upozorňovali na to, že zadrženému nebylo ani nadále umožněno seznámit se se všemi důkazy, svědčícími proti němu, povoleno bylo i svědectví z doslechu. Tato omezení tak podle kritiků upírala zadrženým právo na spravedlivý proces.²¹³ Důkazy získané mučením byly zakázány.²¹⁴ Na druhou stranu ale získali právníci zadržovaných přístup k utajovaným materiálům a tento typ důkazů také nově nesměl být použit jako jediný podklad pro odsouzení.²¹⁵ ACLU Zákon o vojenských tribunálech kritizovala především za to, že dával prezidentovi právo definovat mučení, držet vězně neomezeně dlouhou dobu i označit člověka za *nepřátelského bojovníka*.²¹⁶ Zastánci těchto tribunálů argumentovali zase tím, že práva souzených jsou u vojenských tribunálů tohoto typu rozsáhlejší, než požadují mezinárodní právo a závazky Spojených států.²¹⁷

Jedním z nejznámějších případů, které se dostaly před vojenský tribunál, byl proces s Khalidem Sheikhem Mohammedem v roce 2008. Veřejnost i administrativu nepříjemně překvapil jeho výrok před soudem, kde prohlásil, že přiznává vinu, aby byl odsouzen k smrti a stal se mučedníkem.

---

²¹¹ Sulmasy, *The National Security*, 104.

²¹² *Ibid.*, 107.

²¹³ *Ibid.*, 109.

²¹⁴ „Military Commissions Act of 2006.“ Library of Congress, 17. října 2006, 9.
http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/PL-109-366.pdf (staženo 25. 2. 2011).

²¹⁵ Sulmasy, *The National Security*, 111.

²¹⁶ „Military Commissions Act of 2006.“ American Civil Liberties Union, 13. března 2007.
<http://www.aclu.org/national-security/military-commissions-act-2006> (staženo 12. 3. 2011).

²¹⁷ Sulmasy, *The National Security*, 113.

Hned po Obamově nástupu do funkce byly vojenské tribunály pozastaveny a otázka souzení vězňů stále zůstává nevyřešena, přestože to v některých ohledech vypadá, že by prezident Obama rád podstoupil proces se zadrženými na Guantánamu civilním soudům. Tuto volbu Bushova administrativa ostře odmítala z mnoha důvodů. U civilních soudů by bylo v podstatě nemožné najít nezávislého soudce a porotu, což by mohlo být napadáno právníky zadržených. Civilní soudy by navíc vyžadovaly přístup mnoha lidí k utajovaným materiálům, jejichž prozrazení by mohlo ohrozit americké jednotky v zámoří. Al-Káida by také podobné procesy, které by jistě neunikly pozornosti médií, mohla využívat k propagačním účelům. Dále by i samotné rozsudky mohly být nekonsistentní, jelikož každý proces by se konal v jiném americkém státě nebo prostě jen u jiného soudu.²¹⁸ Zadrženým se také při zatčení nedostalo povinného varování v podobě tzv. *Miranda rights*, které zatčenému mimo jiné dávají právo nevypovídat.²¹⁹ Z těchto důvodů by bylo pravděpodobné, že by civilní soudy musely v některých otázkách ustoupit svým dosavadním standardům, což vyvolává vážné obavy, aby se pak podobné ústupky nestaly pravidlem i v klasických kriminálních případech.²²⁰

Už na sklonku Bushovy vlády bylo často probíraným řešením zřízení již zmíněného národního bezpečnostního soudního systému, který má mnoho prominentních zastánců. Tento systém by, jako hybrid civilních a vojenských soudů mohl být vytvořen tak, aby si dokázal poradit například s často zmiňovaným problémem citlivých a utajovaných informací, které by se v procesech s podezřelými z terorismu nepochybně často vyskytovaly.²²¹

---

²¹⁸ Ibid., 151-153.

²¹⁹ Což je samo o sobě (dle precedentů v civilním soudnictví) důvodem k zastavení stíhání.

²²⁰ Sulmasy, *The National Security*, 155.

²²¹ Mark Kukis, „How to Close Guantánamo“.

Závěr

V diskuzi o věznicích na Guantánamu a v argumentech používaných oběma stranami si můžeme povšimnout jistých charakteristických znaků. Právní argumenty byly přirozeně využívány především během soudních přelíčení. Na druhou stranu argumenty bezpečnostní a lidsko-právní byly používány převážně v rovině politické a při komunikaci s veřejností. Zároveň je také zřejmé, že bezpečnostní argumenty byly nejčastěji používány zastánci Guantánama, kdežto argumenty lidsko-právní jeho odpůrci. Přestože lidsko-právní a bezpečnostní argumentace měla beze sporu větší vliv na veřejné mínění než argumenty právního charakteru, byly to právě právní důvody, které vedly ke skutečným změnám skrze rozhodnutí Nejvyššího soudu. Tato rozhodnutí nutila administrativu k takovým reakcím, jako bylo vytvoření tribunálů CSRT, schválení Zákona o zacházení s vězni z roku 2005 nebo Zákona o vojenských tribunálech z roku 2006. Tato opatření měla co nejdéle udržet stav, za kterého byli zadrženi vězňi na dobu neurčitou a bez přístupu k americkým civilním soudům. Zároveň však vyvolala další kritiku a byla mnohými, včetně Nejvyššího soudu, považována za nedostatečná či dokonce protiústavní.²²² Série skandálů z let 2004-2005, mezi kterými byly například fotografie z věznice Abu Ghraib nebo zprávy o metodách výslechu zadrženého al Qahtáního, vedla k bouři kritiky, která eskalovala v roce 2005. V té době se ke kritikům připojilo několik předních osobností a prezident Bush také poprvé oznámil, že uvažuje o uzavření Guantánámské věznice.

U rozhodnutí uzavřít věznice ale problémy administrativy nekončily, možná spíše naopak. Množily se otázky o dalším osudu zadržených, na které nebyla vláda schopná uspokojivě odpovědět. Jedním z největších problémů se nakonec stala neochota ostatních zemí přijmout zpět své občany, kteří měli být propuštěni z Guantánama, a zároveň neochota Američanů přijmout tyto zadržené na svém území. Další nespornou komplikací byla neschopnost administrativy najít fórum, před kterým by bylo možné zadržené soudit a odstranit tak dlouhodobé zadržování bez obvinění, které bylo jednou z klíčových námitek kritiků.

Tato práce si nekladla za cíl rozhodnout, jestli byla pravda na straně kritiků nebo zastánců věznění zadržených na Guantánamu, ale spíše postihnout některé zajímavé fenomény a aspekty celé diskuze, která byla nepochybně jedním z klíčových

---

²²² Tribunály CSRT a Zákon o zacházení se zadrženými byly kritizovány jako nedostatečný, Zákon o vojenských tribunálech byl pak v roce 2008 shledán Nejvyšším soudem v podstatě protiústavním.

společenských témat dodnes asociovaných s vládou G. W. Bushe. Komplexnost tohoto problému vidíme dodnes také v tom, že ani Bushův nástupce, prezident Obama, nebyl schopen věznici navzdory svým předvolebním slibům natrvalo uzavřít.

Summary

The bachelor thesis aims to examine the discussion about American prison for suspected terrorists at Guantánamo Bay, Cuba, and presents arguments of both sides of the debate. The main arguments can be divided into three main groups: legal, human rights and security. Legal arguments were naturally used mainly during oral arguments at the Supreme Court and court rulings. On the other hand security and human rights arguments were raised largely in communication with public and during political debates. It is also quite clear that the security arguments were mostly used by Guantánamo supporters, while the human rights arguments were popular among the critics. Although the human rights and security arguments had bigger influence on public opinion, it were primarily the legal opinions that actually facilitated changes to Guantánamo prisoners' status through Supreme Court's rulings. It was the Supreme Court that step by step denied the position taken by the Bush administration in its dealings with detainees in the early years. Even though the administration tried to find partial solutions and ways around the Court's decisions (including CSRT, Detainees Treatment Act of 2005 or Military Commissions Act of 2006) the controversy inevitably led to a demand to close Guantánamo prison.

Bush administration's provisions were meant to maintain the status quo that allowed the administration to hold detainees virtually indefinitely and without charges. Unfortunately, these provisions led to a wave of criticism for being unconstitutional or at least unsatisfying. The public outcry after publishing of photos from Abu Ghraib prison and the exposure of coercive interrogation methods used on al Qahtani together with other scandals led to other wave of criticism in 2005 and even some ex-presidents joined the camp of Guantánamo critics. In the end, President G. W. Bush was forced to proclaim his intention to close the controversial prison.

This decision did not make the situation for the Bush administration easier, maybe just the opposite. This thesis concludes that the main reason for Guantánamo prison to remain open is the question of unresolved future fate of the detainees. One of the biggest problems has been the reluctance of other governments to take back their citizens who were about to be released from Guantánamo, while at the same time, Americans have strongly opposed transferring Gitmo detainees to prisons on U.S. soil. Another very important factor is the question where and at what kind of court the detainees should be tried.

This bachelor thesis does not attempt to find out on whose side the truth was but merely aims to point out some interesting aspects of this key political and public debate of the Bush's era. As we can see from the fact that even Bush's successor President Obama, has been so far unable to resolve this problem successfully, the situation continues to be very complex and there is no doubt it deserves academic attention.

Použitá literatura

Primární zdroje

- ❖ CNN, „Text of Bush’s adress“, pronesený 11. září 2001, http://articles.cnn.com/2001-09-11/us/bush.speech.text_1_attacks-deadly-terrorist-acts-despicable-acts?_s=PM:US (staženo 29. 4. 2011).
- ❖ CNN, Transcript of President Bush’s adress, pronesený 21. září 2001, http://articles.cnn.com/2001-09-20/us/gen.bush.transcript_1_joint-session-national-anthem-citizens/4?_s=PM:US (staženo 29. 4. 2011).
- ❖ Find Law. „Authorization for Use of Military Force.“ <http://news.findlaw.com/hdocs/docs/terrorism/sjres23.enr.html> (staženo 6. 5. 2011).
- ❖ Gallup, „Americans Lean Against Closing Guantánamo.“ 21. ledna 2009. <http://www.gallup.com/video/113896/Americans-Lean-Against-Closing-Guantanamo.aspx> (staženo 1. 5. 2011).
- ❖ Gallup, „Few Americas Object to Treatment of Guantánamo Bay Captives.“ 7. února 2002. <http://www.gallup.com/poll/5302/Few-Americans-Object-Treatment-Guantanamo-Bay-Captives.aspx> (staženo 1. 5. 2011).
- ❖ Gallup, „Iraq/Guantánamo.“ 21. června 2005. <http://www.gallup.com/video/16975/IraqGuantanamo.aspx> (staženo 1. 5. 2011).
- ❖ International Committee of the Red Cross, „Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War.“ 12. srpna 1949. <http://www.icrc.org/ihl.nsf/WebART/375-590008?OpenDocument> (staženo 2. 5. 2011).
- ❖ International Committee of the Red Cross, „Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War.“ 12. srpna 1949. <http://www.icrc.org/ihl.nsf/COM/380-600007?OpenDocument> (staženo 2. 5. 2011).
- ❖ Jurist, Legal news & research, „Detainee Treatment Act of 2005.“ 31. prosince 2006. <http://jurist.law.pitt.edu/gazette/2005/12/detainee-treatment-act-of-2005-white.php> (staženo 28. 4. 2011).
- ❖ Library of Congress, „Military Commissions Act of 2006.“ 17. října 2006, 9. http://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/PL-109-366.pdf (staženo 25. 2. 2011).

- ❖ Organizace Spojených národů, „Úmluva o právech dítěte.“ 6. února 1991.
http://www.stopdetskepraci.cz/download/pdf/documents_2.pdf (staženo 3. 5. 2011).
- ❖ Naomi Paik, *The Visible “Scapegoats“ of U.S. Imperialism: HIV Positive Haitian Refugees and Carceral Quarantine at Guantanamo Bay*, *Work & Culture* 2006/4 (New Haven: Working Group on Globalization and Culture, Yale University, 2006), 8-9,
http://laborculture.research.yale.edu//documents/paik_visible_scapegoats_tepoztlan.pdf (staženo 13. 3. 2011).
- ❖ U. S. Department of Defense, „Combatant Status Review Tribunals Order Issued.“ 7. července 2004.
<http://www.defense.gov/releases/release.aspx?releaseid=7530> (staženo 18. 4. 2011).
- ❖ U. S. Department of Defense, „Former GTMO Detainee Terrorism Trends.“ 13. června 2008.
<http://www.defense.gov/news/d20080613Returntothefightfactsheet.pdf> (staženo 18. 4. 2011).
- ❖ U. S. Department of Defense, „Former Guantanamo Detainee Terrorism trends.“ 4. července 2009. <http://www.defense.gov/news/returntothefightfactsheet2.pdf> (staženo 18. 4. 2011).
- ❖ U. S. Department of Defense, „Guantánamo Detainee Processes.“ 2. října 2007.
<http://www.defense.gov/news/Sep2005/d20050908process.pdf> (staženo 18. 4. 2011).
- ❖ U. S. Department of Defense, „List of Individuals Detained by the Department of Defense at Guantanamo Bay, Cuba from January 2002 through May 15, 2006.“ 15. května 2006.
<http://www.defense.gov/news/May2006/d20060515%20List.pdf> (staženo 28. 4. 2011).
- ❖ U. S. Department of Defense, „The Church report.“ 11. března 2005.
<http://www.defense.gov/news/Mar2005/d20050310exe.pdf> (staženo 20. 4. 2011).
- ❖ U. S. Supreme Court, „03-334 -- Rasul v. Bush (6/28/04).“ 28. června 2008.
<http://www.supremecourt.gov/opinions/03pdf/03-334.pdf> (staženo 23. 4. 2011).

- ❖ U. S. Supreme Court, Oral arguments in *Rasul v. Bush*. 20. března 2004.
http://www.supremecourt.gov/oral_arguments/argument_transcripts/03-334.pdf
(staženo 20. 4. 2011).

Sekundární zdroje

Knihy

- ❖ George W. Bush, *Decision Points* (New York: Crown Publishers, 2010). 497 s.
- ❖ Mark P. Denbeaux a Jonathan Hafetz, eds., *Guantánamo Lawyers* (New York: New York University Press, 2009). 420 s.
- ❖ Laurel E. Fletcher a Eric Stover, *Guantánamo Effect* (Berkeley: University of California Press, 2009). 210 s.
- ❖ Joseph Margulies, *Guantánamo and the Abuse of Presidential Power* (New York: Simon & Schuster Paperbacks, 2007). 338 s.
- ❖ Glenn Sulmasy, *The National Security Court System* (New York: Oxford University Press, 2009). 237 s.

Obecné historické publikace

- ❖ Stephen Irving a Max Schwab, *Guantánamo, USA* (Lawrence: University Press of Kansas, 2009). 367 s.

Odborné články

- ❖ Gerard P. Fogarty, „Is Guantanamo Bay Undermining Global War on Terror?“, *Parameters*, podzim (2005): 54-71,
<http://www.carlisle.army.mil/usawc/parameters/Articles/05autumn/fogarty.pdf>
(staženo 3. 2. 2011).
- ❖ Christopher Greenwood, International Law and the 'War against terrorism', *International Affairs* 78, č. 2 (2002): 301-317, <http://www.jstor.org> (staženo 17. 10. 2010).
- ❖ Harold Hongju Koh, „Captured by Guantánamo.“ *OpenDemocracy*, 25. září 2005. http://www.opendemocracy.net/globalization-institutions_government/guantanamo_haiti_2867.jsp (staženo 18. 2. 2011).
- ❖ Arthur Herman, „The Gitmo Myth and the Torture Canard“, *Commentary* 127, č. 6 (2009): 13-25, <http://www.ebscohost.com> (staženo 20. 11. 2011).

- ❖ „President Confirms Secret Detentions, Transfers CIA Detainees to Guantánamo Bay“, *The American Journal of International Law* 100, č. 4 (2006): 936-939, <http://www.jstor.org> (staženo 17. 10. 2010).
- ❖ „President Obama Orders Closure of Guantánamo Detention Facilities: Obstacles Remain“, *The American Journal of International Law* 103, č. 2 (2009): 325-331, <http://www.jstor.org> (staženo 17. 10. 2010).
- ❖ „Supreme Court Affirms Habeas Corpus for Guantánamo Detainees“, *The American Journal of International Law* 102, č. 4 (2008): 863-866, <http://www.jstor.org> (staženo 17. 10. 2010).

Články v časopisech a novinách

- ❖ Lionel Barber a Paul Taylor, „Clinton adds voice to criticism of Guantánamo“, *Financial Times*, 19. června 2005. <http://www.ft.com/cms/s/0/9189fb54-e0f1-11d9-a3fb-00000e2511c8.html#axzz1Lz5YE8pV> (staženo 2. 5. 2011).
- ❖ „A place in the sun, beyond the law“, *Economist*, 8. května 2003. http://www.economist.com/node/1763972?story_id=E1_TSGPJSN (staženo 9. 3. 2011).
- ❖ „Promises to keep“, *Economist*, 29. ledna 2009. http://www.economist.com/node/13031321?story_id=E1_TPDPTPNT (staženo 9. 3. 2011).
- ❖ Michael Isikoff, „Report: Bush Lawyer Said President Could Order Civilians To be ‘Massacred’“, *Newsweek*, 20. února 2010, <http://www.newsweek.com/blogs/declassified/2010/02/19/report-bush-lawyer-said-president-could-order-civilians-to-be-massacred.html> (staženo 2. 3. 2011).
- ❖ Mark Kukis, „How to Close Guantánamo: A Legal Minefield“, *Time*, 11. listopadu 2008. <http://www.time.com/time/nation/article/0,8599,1858205,00.html> (staženo 17. 3. 2011).
- ❖ Neil A. Lewis, „Red Cross Finds Detainee Abuse in Guantánamo“, *The New York Times*, 30. listopadu 2004. <http://www.nytimes.com/2004/11/30/politics/30gitmo.html?pagewanted=print&%23038;position=> (staženo 16. 3. 2011).

- ❖ „The Gitmo Dilemma“, *Newsweek*, 7. listopadu 2008.
<http://www.newsweek.com/2008/11/07/the-gitmo-dilemma.html> (staženo 17. 3. 2011).
- ❖ Katherine Q. Seelye, „A Nation Challenged: the Detention Camp; U.S. to Hold Taliban Detainees in ‘the Least Worst Place’“, *The New York Times*, 28. prosince 2001 <http://www.nytimes.com/2001/12/28/us/nation-challenged-detention-camp-us-hold-taliban-detainees-least-worst-place.html?src=pm> (staženo 16. 3. 2011).

Web

- ❖ American Civil Liberties Union, „Military Commissions Act of 2006.“ 13. března 2007. <http://www.aclu.org/national-security/military-commissions-act-2006> (staženo 12. 3. 2011).
- ❖ American Civil Liberties Union, „Steven Bradbury.“
<http://www.aclu.org/accountability/tortureprogram.html> (staženo 13. 4. 2011)
- ❖ American Civil Liberties Union, „What about these detainees returning to the battlefield?“ <http://www.closegitmo.com/> (staženo 18. 4. 2011)
- ❖ Amnesty International, „Amnesty International Report 2005 Speech by Irene Khan at Foreign Press Association.“ 25. května 2005.
<http://www.amnesty.org/en/library/asset/POL10/014/2005/en/31217bcc-d4e5-11dd-8a23-d58a49c0d652/pol100142005en.html> (staženo 23. 4. 2011).
- ❖ Amnesty International, „Document-USA: Guantánamo: Health Concerns as Charges against Mohamed al-Qahtani Dismissed: Health Professional Action.“ 27. května 2008.
<http://www.amnesty.org/en/library/asset/AMR51/046/2008/en/aa2311d6-bfba-11dd-9f1c-69adff6d2171/amr510462008en.html> (staženo 3. 5. 2011)
- ❖ University of Chicago Press, „An interview with John Yoo.“ 2005.
<http://www.press.uchicago.edu/Misc/Chicago/960315in.html> (staženo 2. 5. 2011).

Seznam příloh

Příloha č. 1: Nejdůležitějších politických, vojenských a legislativních kroků souvisejících s věznicí na Guantánamo Bay (tabulka)

Příloha č. 2: Vývoj počtu zadržených ve věznicí na Guantánamu (graf, zdroj: Washington Post, <http://www.washingtonpost.com/wp-dn/ontent/graphic/2010/01/22/GR2010012200359.html>, staženo 15. 5. 2011)

Přílohy

Příloha č. 1: Nejdůležitějších politických, vojenských a legislativních kroků souvisejících s věznicí na Guantánamo Bay (tabulka)

Datum	Název dokumentu/události	Poznámka
11/9/2001	Teroristické útoky z 11. září	
14/9/2001	Authorization for Use of Military Force	Kongres dává prezidentovi pravomoc k použití vojenské síly
20/9/2001	Projev prezidenta Bushe	Spojené státy oznamují vstup do „války proti terorismu“
7/10/2001	Americká vojska vstupují do Afghánistánu	
13/11/2001	Podpis vládního příkazu o zadržení, zacházení a souzení jistých cizinců během války proti terorismu	
27/12/2001	Ministr obrany Rumsfeld oznamuje, že zadržení budou posláni na Guantánamo	
11/1/2002	První zadržení přijíždějí na Guantánamo	
7/2/2002	Prezident Bush přiznává Talibanu ochranu Ženevských úmluv, Al-Káidě ho ale stále odmítá	
1/8/2002	Memorandum Johna Yoo a Jaye Bybeeho	CIA dostala povolení používat „donucovací“ metody výslechu
2/12/2002	Ministr Rumsfeld povoluje výslechové metody vycházející ze studenoválečného programu SERE	V lednu povolení odvolává, aby v dubnu vydal nové nařízení povolující 24 výslechových metod
14/3/2003	Memorandum Johna Yoo pro Williama J. Haynese, poradce ministra obrany	Armáda dostala povolení používat „donucovací“ metody výslechu
28/6/2004	Rozsudek Nejvyššího soudu v <i>Hamdi v. Rumsfeld</i>	
28/6/2004	Rozsudek Nejvyššího soudu v <i>Rasul v. Bush</i>	
7/7/2004	Vytvoření vojenských tribunálů, tzv. CSRT	
Září 2004	Administrativa zastavuje přísun dalších zadržených na Guantánamo	
25/5/2005	Irene Khanová (Amnesty International) označuje Guantánamo za „gulag naší doby“	
6/2005	Ke kritikům věznic se přidávají bývalí prezidenti Carter a Clinton	
8/6/2005	Prezident Bush oznamuje, že jeho vláda „zkoumá možnosti uzavření Guantánama“	
30/12/2005	Detainee Treatment Act of 2005	
29/6/2006	Rozsudek Nejvyššího soudu v <i>Hamdan v. Rumsfeld</i>	
17/10/2006	Military Commissions Act	
12/6/2008	Rozsudek Nejvyššího soudu v <i>Boumediene v. Bush</i>	
22/1/2009	Prezident Obama oznámil svůj úmysl do roka uzavřít Gitmo	

Příloha č. 2: Vývoj počtu zadržených ve věznici na Guantánamu (graf)

